Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 28 февраль, 1974 шу. • № 26 (15322). • Мах 2 кеп.

ИйслагIча пятилетка дийлагIча, къоастамбеча шера хьинар айдаь къахьегара партега, советски халкъага КПСС ЦК даь Кхайкарал чIоагIа раьза хинна хьал а лаьца, укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра доккхий социалистически деххараш тIанийцал Нохч-ГIалгIай республика гIишлонхоша. Шерра социалистически яхье яьнача дуккхача гIишлошъеча организацеша шоай торонех бизза пайда а ийбеш толамца кхоачашду хьалхашка латта деххараш.

Къьстта дика къахьегама толамаш доахаш бIубенна дIадоладаьл пятилетка дийлагIа къоастамбу шу Еррнгсоюзни социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Цle байракх еннача «Чечингсельстрой» треста гIишлонхоша. Пятилетка дIадахача кхаь шера цу яхье хьалхара моттиг дIа ца хецаш хьабоагIа уж. Укх шера а из призови моттиг дIа ца хецара

ГIИШЛОНХОЙ ДИКАГIЙОЛА ОПЫТ-МАССАНЕНА

еррига шоай резерваш оарцагIа яьха хьинаре къахьегаш ба. ГенподрядагIа гIишлой-монтажни балхаш дара январь бетта план 104,8 процент кхоачаш а еш, планал совгIа чакхдаьха балхаш ах бIаь эзар сома маьха хилар. Ший низаца гIишлой-монтажни балхаш дара бетта задани треста коллективо 105,9 процент кхоачашйир. ПланагIа лаьрхIачул совгIа цо дир 51 эзар сома мабха гIишлон балхаш. ХIаьта соахка январь бетта даьрел 278 эзар сома маьха дукхагIа да укх шера цу юкъа цо генподрядагIен ший низацен даь гIишлон балхаш.

Треста гIишлонхоша иштта дика толамаш дахара керттера бахьан да цар къахьегам кхетамца вIаштIехьбаккхар, балха ханах бизза пайда ийбар. ГIишлош хьалъеча шерра юкъехкхухь индустриальни метод. Къахьегамен ахчани средствах биззагIа пайда эцара, уж кIезигагIа йовргйолаш гIулакх дара тIагIертта къовсам лоаттабу. Треста гIишлошъеча организацей промышленно-подсобни производствайн болх ритмично дIабахийтара материально - технически Iалашо яра болх дика вIаштIехьбаьккхаб. Денна йоакхо ю кхоачашдеча гIишлой-монтажни балхий дикал лакхъяра, автотранспортах, гIишлошъеча техниках бизза пайда эцара. Каст-кастен ханнахьен гIишлошъеча юкъехкхухь керда техника, дикагIйола технологи, шерра йоаржаю социалистически яхье хьалха латтача бригадай, участкай дикагIйола опыт. юкъехкхухь аккордно-премиальни система. Халача балхашта цахаддаш механизаци ю.

Шоай къахьегам иштта дика вIаштIехьа а баьккха хьинаре къахьегарца укх шера январь бетта план толамца кхоачаш а яь дика дIадоладаьд пятилетка дийлагIа шу «Чечинггазстрой» треста, Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене СМУ-3, СМУ-7 гIишлонхоша.

Цхьабакъда республикерча цхьайолча гIишлошъеча организацеша паччахьалкхен плани тIанийца социалистически деххараши кхоачашдара шоашта тIалатта бехктокхам кхета а беш бизза пайда ийбац шоай резерваехи торонехи. Царех я вай республике керттерча подрядни организацех лоархIаш йола Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене коллектив. ДIадахача шера генподрядагIа гIишлой - монтажни балхаш дара паччахьалкхен план 93 процента ший низаца гIишлон балхаш дара шера задани 95 процента мара кхоачашъянзар цо. Кхы а эсалагIа да дIабахача январь бетта гIишлошъеча управлене гIишлонхоша даьха толамаш. Цунна чуйоагIача 14 гIишлой-монтажни управленех лакхе цIераш яьхача шинне мара кхоачашъяьяц гIишлошъяра бетта план. БIарчча гIишлошъю управлени хьанийцача генподрядагIа гIишлош хьалъяра январь бетта план 74 процент мара кхоачашъяьяц цо. Из бахьан долаш дуккхал цу цхьан бетта кхоачаш ца деш диса гIишлон балхаш цхьа миллионни 92 эзари сома маьха да.

Цхьайолча управлене СМУ-шка соахка январь бетта хиннача а лохагIа я къахьегама овсарле. Цун керттера бахьан да йолаш йолча резерваех бизза пайда ца ийбар, къахьегамен производственни дисциплина телхаеш дукха моттигаш нийсъелар. ДIадахача цхьан шера 1890 гIишлонхочо прогуляр бахьан долаш зехьа яйна балха ха 15214 балха ди хилар. Брак йолаш гIишлон балхаш деш моттигаш нийслуш хиларах уж кхоачамбоацараш дIадоахаш а дукха ха зехьа йоаю.

ДIадахача шера гIишлош хьалъеча нийсденна кхоачамбоацараш ца нийсдалийтара, паччахьалкхен плани тIанийца социалистически деххараши ханал хьалха кхоачашдара шоашта тIалатта бехктокхам кхетабе беза гIишлошъеча хIара организаце, участка, бригада коллективаша. Материальнии къахьегамен ресурсаш дуккхача объекташка йоаржаелга цIендаь дIа а даьккха пусковой объекташ ханнахьа хьалъяь яхара дерриг низаш оарцагIдаха деххарийла ба гIишлошъеча организацей кулгалхой, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш. ГIишлошъеча техниках, механизмах бизза пайда эцаргбола гIулакх вIаштIехьдаккха а балха ха зехьа йоаелга цIендаь дIадаккха а деза цар. Юхьанца денз паччахьалкхен деххар тIа ца дусийташ болх ритмично дIабахарах тийша хургда шера плани тIанийца социалистически деххараши толамца кхоачашдар. Из кхетаде деза хIара гIишлонхочо, инженерно-технически болхлочо. кхыча специалисташа.

Республикерча гIишлонхой болх дика дIабахийтара боккхача лоархIамера гIулакх да царнеи заказчикаштеи юкъера бувзамаш чIоагIдар. Ший ханнахьа гIишлонхой эшача проектно-сметни документацешца, оборудованеца Iалашбе деххарийла ба заказчикаш. Цу гIулакха даим тIахьожам лоаттабе беза заказчиккий партийни организацеша.

Пятилетка дийлагIча шера плани тIанийца социалистически деххараши ханал хьалха кхоачашдайтара шерагIа социалистически яхь йоаржае еза профсоюзни организацеша. Цар юкъеккувла еза яхьа керда формаш. ГIишлонхоша даьхача толамий хан-ханнахьа итогаш а еш уж дIадовзийта деза царна. ГIишлошъеча аккордно-премиальни системагIа алапи ийдеш йола, Злобина методагIа болх беш йола бригадаш дукхагIа хилийтара балха цахаддаш терко е деххарийла ба гIишлошъеча организацей кулгалхой. ШерагIа йоаржае еза социалистически яхье хьалха латтарий дикагIйола опыт.

Ховш махиллара цхьайолча гIишлошъеча организацешка дукха моттигаш нийслу гIишлонхой каст-каста хувцалуш, къахьегама дисциплина телхаеш. Уж гIулакхаш цIендаь дIадаха деза. ГIишлош хьалъеча гIишлонхошта мел эша хьалаш Iалашдар, цар шин-кхаь сменагIа болх бергбола гIулакх вIаштIехьдаккхар керттерчарех цаI да. Цу гIулакха даим тIахьожам лоаттабе беза партийни организацеша. Рационализатораштеи новатораштеи карагIдийннараш ханнахьа юкъехкхахьа деза гIишлошъеча.

Яхье хьалха латтача гIишлонхой опытах бизза пайда а эцаш пятилетка дийлагIча, къоастамбеча шера плани тIанийца социалистически деххараши кхоачаш ца деш цхьаккха гIишлошъю организаци хила йиш яц.

СИХАГIА ЧАКХДАХА БIАЬСТАН БАЛХАШ!

Дика гIулакхаш карагIдувл Ачхой - Мартановски района, «Лермонтовский» совхоза ремонтникашта. Цаьна юкъе яьоъжача социалистически яхьах дика беркат дайнад. Техника ремонт яь а баьина инвентарь кийчъеш ба уж.

СУРТА ТIА токарь Эсабаев Мада оатхал еш воал.

Т. АРЧАКОВА сурт.

МЕХАНИЗАТОРАШ КИЙЧБУ

Соахка декабрь бетта хьайийллар «Джалка» яхача шалински совхозе биъ бетта йола трактористий курсаш. ДукхагIча даькъе кагирхой, берригаш 29 саг. вар юрта боахама техника Iомае деша хайшараш. ХIанз дешар чакхдала гарга гIертад. Къона механизатораш курсашка теори Iомаяь па Iеш тайп-тайпарча юрта боахама машинашца практически болх бе а Iомабаьб. Практически занятеш центральни ремонтни мастерскешка ю. Укхаза гусеничнии а чархашца лелача а тракторий, кхыйолча юрта боахама машиний тайп-тайпара оатхалаш я. гойтара пособеш я. Помещене чу цIена, йIайха я.

Механизатора гIулакх кIоаргга Iомаду курсанташа Цакаев Якъуба. Хахоев Вахас. Исаев Сайпуде. кхычар.

ДIахьехаш йола материал курсанташа дикагIа Iомаергйолаш дукха къахьег курсашка хьехаш волча Шабиев Нурбе. Курсаш чакхъяларца совхоза механизаторий мугIараш шерлургда. керда къона механизатораш царех дIа а кхеташ. Цо торо хулийтаргья совхозе йолаш йолча бIаь совгIа тракторашца шин сменагIа болх бара гIулакх тоаде.

А. НОВАКОВ.

КОМСАШТА ГIУЛАКХ ДУ

Дукха ха яц Шелковской районе «Виноградный» яха совхоз вIашагIъелла. Къона боахам бале а дIадаха шу дикача къахьегама хьокхамашца чакхдаьккхар цо. Иштта, планагIа 3390 центнер комсаш кхее езаш хиннача 5340 центнер кхейир. Цу толамах кхоачам баь Iе дага бац «Виноградный» совхоза кхаш леладераш.

КПСС ЦК партега, советски халкъага даьча Кхайкарало дог гIоздаьккхача совхоза къахьегамхоша къоастамбеча шера комсий, кхыйолча культурай дика хьувкъам кхебара дерриг шоай хьинар оарцагIдаьккха къовсам дIаболабир шу дIадоладеннача хьалхарча дийнахьа дена.

ХIанз, кхашка органически удобрени юллаш ба совхоза механизатораш. Массехк тракторни агрегат я из болх кхоачашбеш.

Къьстта дика хьокхамаш гойташ къахьег механизатораша. тракторий лафеташ тIа органически удобрени тIайоттача Ситалов Федора. удобрени кхашка дIакхухьача Дворников Тимофея. Чихигин Павла. Овчаров Георге. Евдагаев Мовладе. кхычар.

ХIанзале комсий кхашка. хьажкIаш дIаюврггйолча лаьтташка 2500 тонн совгIа органически удобрени дIайихьай цар.

Дика вIаштIехьдаьха кхоачашду Iай кхашка де дезаш дола балхаш Шелковской района «Бурунный» совхоза къахьегамхоша а. Цу совхоза лаьтташ хьаьндара дукхагIа фосфорнии калийнии удобренеш еза. Кхашка минеральни удобренеш йохкаш ба механизатораш Егорушкин Валентин, Барукин Петр. Янгелиев Николай, Беляйдин Александр, Филипчонков Дмитрий, Антонкин Иван. Балха нормаш юкъера лаьрхIача 110—120 процент кхоачашъю царех хIаране.

Удобренеш яххарца цхьана кхыдола балхаш ду совхоза кхашка. Комсий плантацешка Iан замалахьа тоае йиш йолаш йола шпалера тоаю, хий диллa деза ха хьатIакхаьчача кийча хургдолаш харшаш, каналаш, кхыйола сооруженеш цIенъю. ХIаьта совхоза дукхагIбола кхаш лелацераш цига вIашагIъехкача агротехнически курсашка дешаш ба.

Курсашка дешаш 60 совгIа саг ва. Шин группе чакхйоах цар занятеш. Керттерча даькъе комсашта Iунал де Iомабу курсашка дешараш. Иштта. комсаш яIа. уж шпалерах хьалъехка, лазараш ца кхетийтара маца. чалагIча молхашца комсашта обработка е еза Iомабу.

В. УМАНЦЕВ.

АЛАННА ЮКЪЕ ЧIОАГIЛОРА ВОШАЛ

ГРОЗНЕНСКИ ПРОЛЕТАРИАТА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН ЕННА 50 ШУ ДИЗАРА ХЕТАЯЬ ТОРЖЕСТВЕННИ СОБРАНИ

Самарднйнахьа В. И. Ленина цIерагIча культура Двореце города къахьегамхой викалий торжественни собрани хилар грозненски пролетариата ЦIеча Байракха орден енна 50 шу дизара хетаяь. Президиуме — КПСС обкомеи горкомеи членаш производстве хьалха латтараш, Советски Iаьдал бахьан долаш лоаттабаьча къовсамеи халкъа боахам юхаметтаоттабаьа ветеранаш. Юххьанцара дош оалаш собрани хьайийллар къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета исполкома председателa В. М. Шамардина.

Дог ураоттадеши куреи ек Советски Союза Гимн.

Собране дакъа лоацараша массава раьза а волаш сийлен президиум хорж КПСС ЦК Генеральни секретарь Леонид Ильич Брежнев керте латтача КПСС Центральни Комитета Политбюро составах.

В. М. Шамардина доклад е дош лу парте Грозненски городской комитета хьалхарча секретара Н. Я. Правенькена.

Мехка тIемеи къахьегамеи летописа юкъе сийрда оагIош кIезига язъьяц Грозне пролетариато. Нохч-ГIалгIайчен столица Кавказа историна юкъехай революце чIоагIалених цаI санна

КъегIа болча лоаман чахаца цхьана Советски Iаьдал бахьан долаш, бичераховски, деникински, горски контрреволюцена духьала промыслайи заводийи болхлоша, машинаькъахоша, цIеэскархоша къонахчал долаш лоаттабаь къовсам Къилбаседа Кавказе дахача дерригача халкъий революционни денал дIаоттадеш бола хьокхам а хинна дIаэттаб. Грозне бIаь дийнахьа лаьтта тIом, цIий Iоухийтаю Долакха-Юрта, ТIой-Юрта, ГIойтIа, Iаьлаха-Юрта, СурхотIа, Долакоа, Экажкъонгий-Юрта, Наьсар-Керте, Воздвиженске баь тIом — Нохчашкахьарен ГIалгIашкахьарен къахьегамхой Советски Iаьдал мутIахьа хилар хьахьокхаш дола къаьхта тешал. Цу тIемашка чIоагI а деннад. тоа а деннад эрсий, нохчий, гIалгIай, краерча кхыча халкъий доттагIал."

Халкъа Iаьдал бахьан долаш лоаттабаь лира къовсам контрреволюци хIалак а хулаш чакхбаьннаб. Чакхбаьлар граждански тIом. Гувнашта юкъера хьалъоттабе, юхаметтаоттабе безаш бар бохабаь боахам. Къаьнача режимагара гIехьаленна Грозне пролетариатага кхаьчар йохаяь промыслаш, заводаш, транспорт, толхабаь бувзам. Хьинар айденна керда вахар хьалде оарцагIъяьлар города болхлой класс, Нохч-ГIалгIайчен беррига къахьегамхой.

Грозненски пролетариата новкъостал дора беррнгача мехко Коммунистически парте, Советски правительства. Владимир Ильич Ленина ше а йоакхо еш хинна хилар бахьан долаш эшшаш дола ахча, цу хана толашагIа йола оборудовани кхаьчар мехкдаьтта промышленностага. Промыслаштеи заводаштеи доал дара И. В. Косиор керте а волаш Центральни мехкдаьтта управлени йиллар Грозне. Юхаметтаоттаяра балхаш дIадоладир Кавказски къахьегама эскаро.

1920 шера 15 августе Старипромыслашкарча цхьан группе болхлойи гIулакхерча наьхеи юкъара собрани хилар, цига тIанийцар укх тайпара резолюци: «Мехкагара хала экономически хьал теркал а деш, цаI санна, массава а дIаоттавла беха боахам балха ди цхьан бетта цхьацца сахьат дIаьхлара наькъаца къовсам лоаттабе, хIана аьлча болхлой класса дIахора кхел ше маьрра цIеча фронтаца оагIув болаш йолча къахьегама фронте цун низаш чIоагIагIа тIадахийтарах тийша я».

Къахьегамхой хьинареча балхах башха дика беркат даьннад. Хьадоаккха мехкдаьтта а, цунах хьалу бензини кхыйола продукташи шерагара-шерага алсамъювла яьлар, 1923 шу чакхдоалаш мехкдаьтта промышленность юхаметтаоттаяра балхаш толаме чакхдаьннад.

Даьхено боккха мах баьб грозненски пролетариата тIемеи къахьегамеи деналеча гIулакхий, цунна ЦIеча Байракха орден а енна.

Нохч-ГIалгIайчен столица пролетариата совгIат денна ах бIаь шу дизара юбилей белгалйоаккхаш, грозненцаша де тIара баркал оалаш дагалувц революцеи граждански тIемеи халача шерашка, социализм хьалъеча шерашка Советски Iаьдал бахьан долаш Къилбаседа Кавказа къахьегамхоша лоаттабаьча къовсама керте лаьтта вай парте, паччахьалкхен гIорбаьнна деятелаш, сийлахь-воккхача Ленинеи парте Центральни Комитетои бахкийта хинна викалаш С. М. Киров, Г. К. Орджоникидзе, М. И. Калинин, А. И. Микоян, К. Е. Ворошилов, С. М. Буденный.

Таханара Грозный — мехка йоккхагIйолча экономически центрех цаI. Ах бIаь шера укхаза арахецаш йола промышленни продукци 50-зза хIана хиннаяц аьнна дукхагIа хиннай. Кхы а доккхагIа да республика бIарчча хьанийцача даьха толамаш. Цун индустриальни центраш а хинна дIаэттай Аргун, Наьзрань, Гудермес, Карабулак, Малгобек. Из долла хIама Коммунистически парте, Советски правительства хадданза йоакхо еш хиларах, вай мехка халкъий ленински доттагIалах хьахинна да.

Укх деношка хьинареча къахьегама вахте эттаб Грозней республикан къахьегамхой, къовсам лоаттабу цар ийслагIча пятилетка дийлагIча, къоастамбеча шера заданеш ханал хьалха кхоачашъяр духьа.

Собране дакъа лоацараша моаршал дала баьхкар города профессионально - технически училищашкара дешархой.

Граждански тIемеи къахьегамеи ветераний йоккхача группана, производстве хьалха латтараштa Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума, парте горкома, горисполкома Сийлен грамоташ елар Грозненски пролетариата ЦIеча Байракха орден енна ах бIаь шу дизара сийна лелаяьча социалистически яхье толамаш дахарах.

...КПСС ЦК-ага дахьийта письмо тIанийцар собране дакъа лаьцараша массава раьза а волаш.

СТУДЕНТИЙ IИЛМАН КОНФЕРЕНЦИ

Самарднйнахьа Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен университета актови зале «Ленински къамий политика — СССР халкъий доттагIала лард» яхача темах студенчески Iилман конференци хилар.

Конференце хьаеллаш къамаьл дир университета ректора деххараш кхоачашдеш волча химически Iилмай доктора, профессора Ш. И. Пейзулаева. Цо лоацца дийцар вай мехка ленински къамий политика котъяларах, из бахьан долаш доккхача а эIамигача а хIара советски къама даьннача мах баь варгвоацача беркатах, студентий Iилман конференце лоархIамах.

Iилман конференце пленарни заседане пхи доклад йир. Конференце тема бакъъеш санна доклад яьраш тайп-тайпарча къамех бола студенташ бар: В. Аганесова — эрмало, К. Уримагов — хIире, М. Тасуева — нохчо, Н. Вагабов — лезгин, Огонькова — эрсе. Шоай докладаш тIа цар дийцар ленински къамий политика массаза чакх а йоаккхаш СССР халкъий вежарашха дола доттагIал чIоагIдара деххар, интернациональни принципаш чакхъяхарах, СССР халкъий доттагIал чIоагIдеча, интернациональни кхетам луча дьио еча духьаленех.

Пленарни заседане чакхъяьлча шоай къаьстта болх бе йолаелар секцеш. Ерригаш а пхиъ яр уж. ХIара секце 8—10 докладаш йир. Пленарни заседане а секцей балха а дакъа лаьцар хьаьшаша — Къилбаседа - ХIирий паччахьалкхен университетерен Дагестански паччахьалкхен университетерен баьхкача преподавателашеи студенташеи.

Ерригаш а конференце 50 доклад йийшар. Яьча докладашта юкъе къаьстта геркам тIаозаш яр «СССР халкъий доттагIала экономически лардаш», яха СОГУ университета студента К. Уримагова, «Исламах юхедисараш дIадахар — СССР халкъий доттагIал чIоагIдара фактор» яха ДГУ студента П. Вагапова, иштта кхычар докладаш. Цу студенташа хьалхара моттигаш яьхар. Иштта дикагIа докладаш яьча хьаьшаштеи, вай университета дукхача преподавателаштеи, студенташтеи Сийлен грамоташ а ахчан совгIаташ а делар.

Лоалахой республикай вузий викалаш юкъе а болаш чакхъяьнна студентий Iилман конференци — из коммунистически, интернациональни сакхетама боарам лакхбара керда тешал. Вай мехка хьахиннад сийлахь - доккха вошал — ленински доттагIал. Массане а белгалдир Iилман конференци лакхача идейни боараме чакхъялар.

Я. РОЗИНА.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

ЛАКХЪЕ ФЕРМАШКАРА КЪАХЬЕГАМА КУЛЬТУРА

ГРОЗНЕНСКИ РАЙОНА СОВХОЗАШКЕИ КОЛХОЗАШКЕИ ДОАХАНА IАДАККХАРА ЛЕЛАМАХ

Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совето белгалдоаккх, Грозненски района райисполкомо, колхозийи совхозийи кулгалхоша 1973 шера 10 октябрера № 683 йола «Республика колхозашкеи совхозашкеи доахан Iадаккха кийчдара хьакъехьара» Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета сопам кхоачашбелта Iалаш ца даь хилар.

Тохкам баьчул тIехьагIа гучадаьнначох, «Грозненски шурий» совхозера жа чудоахкадун «№ 1 йолча шурий» совхозера хьаккарч чуйоахкаюн помещенеш Iанна кийчъяь хиннаяц.

1973 — 1974 шерий Iан замалахьа доахан чусоцадеча хана обществении доаханна планаца нийсдича 96 процент гIожа доакъараш кийчдаьд. цу даькъе йол — 70 процент, сенаж — 145 процент, силос — 82 процент, баьций хьоар — 80 процент.

Дуккхача фермашка доахаина телача доакъарий рационаш йоацаш я. Доаханна дехка гIожа доакъараш кийчделга вIаштIехьдаьккхадац. Доакъараш кийчдеча цехаша каст-каста болх юкъагIбоах, хIаьта 86 кормораздатчиках 60 вIалла болх беш а яц. Иштта пайда во эц механизированни фермашкарча оборудованех а. Доахан деттача 80 стандартни установках болх беш шовзткъа мара яц. Хан-ханнахьа фермашкара арадахац кхо. Санитарни культура лохача боарам я. «Атагинский» совхоза № 1 йолча шурий - товарни фермера коровникаш бIеха я, транспортераш сов дукха мухь тIабехкарах йоха а йохаш балха юкъера ювл. Помещенешка мух ловз, ферме дIачуводача дезоковрикаш дац, те лятнике. доахан дахкача отделене шийла, бIеха я, нийцкара хий ша а баь латт. Йоаккхача шурий учет лелаяц, Iодаь Iаьсий шоай ханнахьа учете эцац. Дуккхача боахамашка молочницаш яц, пхьегIаш бIеха я. «Горячеисточненский», №1 йолча шурий», «Атагинский», «Юбилейный», «№ 3 йолча сомий - баьцадаарий» совхозашка мIад йоаха средстваш, хи кисн, кулгех хьекха йовлакхаш. кулгашдуларгаш яц.

«Грозненский» шурий», «№ 2 йолча баьцадаарий - шурий», «Загорский», «Юбилейный» совхозашка во оттаяь зоотехнически учет. «Грозненский шурий» совхоза хьалхарча отделене шурий заводе шура дIаяхьийтале хьалхагIа цун хьоанала процент белгалъяц. Iаьсий кхедара журналаш леладац. Керда Iодаьча Iаьсашта шоай ханнахьен дикеи тамагIаш увттадац.

14 боахамах бруцеллезага диллача 10, туберкулезага диллача 4 боахам ба вIашагIтехьа боацаш. Цу цхьан ханна Iаьсий кхедараи бруцеллезнии туберкулезнии доаханна меттел шинерех духхьашха дахкача доахана Iулаш вIашагIтохаран лерттIа уйла тIаяхийтац. Дуккхача боахамашка телхаю туберкулезаи бруцеллезаи духьалара мероприятеш. Доахан леладеча 30 фермах 12 мара яц гонахьа карт яьи лораеци. Санпропускникаш йоацаш я. Фермашка дIачуводача хана дезбарьераш дезраствораца хан - ханнахьа кийчъяц, дезинфекци иштта во ю помещенешкеи бежа - карташкеи.

Хьайбаш леладераштa лерттIа хьалаш вIаштIехьдаьхадац цхьадолча боахамашка. Масала, воча санитарни хьал тIа да «Ермоловский», «№ 2 йолча баьцадаарий - шурий» совхозашкара доаркаша салоIа цIенош. «Грозненски шурий», «№ 1 йолча шурий» совхозашка доаркаши скотникаши тоъац.

Уйла кIезига тIайохийт продукци дикагIа арахецара. Массаза а яхар мо, паччахьалкхена дIателаш йола шура сортагIа йоацаш хул.

Доахана Iадаккхара леламах дола дешаш къахьегамхой депутатий юрта Советий, районни Совета исполкомий заседанешкеи сессешкеи дувц. Цхьабакъда тIанийца решенеш кхоачаш миштa ю хьожаш ца хилар бахьан долаш дуккха кхоачамбоацараш дIа па доахаш хIанз а диса да.

Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совето белгалдоаккх, юрта боахама Министерства, совхозий объединене, юртбоахама кхыча ведомстваша, Грозненски райисполкомо, колхозийи совхозийи кулгалхоша 1973 шера 10 октябрера № 683 йола «Республика колхозашкеи совхозашкеи Iадаккха доахан кийчдара хьакъехьара» Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета сопам кхоачаш во беши цу даькъе хIанз а цIенхаштта кхоачамбоацараш дуташ хилар.

Республика Министрий Совето юрта боахама Министерство (нов. Кириллов) совхозий объединени (нов. Завгаев), кхыйола юртбоахама ведомстваш, горрайисполкомаш деххарийла яь кIира далалехьа хIара колхозе, совхозе, ферме доахан Iадаккхара леламах долча дешага хьажа, шу дIадолалуча юххье денз 1974 шера халкъа боахама планаш кхоачашъяра меттел. пятилетках дIадахача кхаь шера хьаца йоахаши паччахьалкхена дIа ца луши йиса продукташ юхаметтаоттаяра а чIоагIа лаод йоллар духьа кхоачамбоацараш дIадоахаргдола. хьайбай продукташ дукхагIа яхарен кийчъярен темпаш лакхъергйола хьаьда гIулакхаш кийчдеи чакхдахеи. Цу гIулакха:

фермашка депутатски постани йохкийла;

доаханнеи коа тIарча оалхазараштеи гIулакх дара, леладара, кхабара зооветеринарни правилаш кхоачашъяра хьалхара фермай заведующей, отделеней управляющей, бригадирий, специалистий бехктокхам лакхболба;

ши кIира далалехьа фермашкара зоотехнически учет малагIча хьал тIа я хьожалба, из тоаяра данза дагрдоацар долда;

йоаггIаш йола порядок оттайойла доакъарех пайда эцаран уж шоай метта хилийтарахи. Уж дIахецара учет тоайойла, хIара ферме доахан кхабара рационаш оттайойла, хьайбашта дехка доакъараш хьалххагIе а кийчлелга вIаштIехьдоаккхалда, доакъарий цехаша искусственни шурен мужи кийчбара болх тоаболба;

хIара боахаме механизированни отрядаши плодороде звеноши вIашагIйохкийла, февралеи мартеи бетташка еррнгача фермай территореш кхох Iоцlенъяри из кхашка дIадахьара духьа органически удобренеш дIакхахьара заданеши балхий графикаши оттайойла царна;

юрта боахамерча хьайбашта искусственни осеменени еча пунктий болх тоабара сагота гIа дола гIулакхаш чакхдоахалда, эшшача оборудованеца кийчйойла уж, йIайха лоаттаергйола гIулакх вIаштIехьдоаккхалда, квалифицированни кадрашца кийчйойла, хьайбашта искусственни осеменечи яра болх тоабелга техникашта материальни хьаштдолаш хилийтара тIадерзадаь гIулакхаш вIаштIехьа а даьха чакхдоахалда. 1974 шера хьалхарча квартале шинарашееи хьаккарчаштеи осеменени яра заданеш тешшаме кхоачашъелга Iалашдолда;

бруцеллезнии туберкулезнии дола доахан хувцар духьа лаьрхIа шинараш кхедара болх тоаболба, шинарех духхьашка дахкача доахана Iулаш хьаделга а уж леладара, кхабара, царна гIулакх дара дика хьалаш кийчделга а Iалашдолда. къаьстта уйла тIайохийтийла доахан а хоа тIара оалхазараш а, хIаьта иштта Iан замалахьа Iадаьраш а шоай метта лоаттадара;

шурий фермаш дIайхача хила, мIад йоахача средствашца, производствана хиланза ярейоацача кхыча материалашца Iалашъергйола гIулакхаш чакхдоахалда;

укх гарггарча хана тоа а яь, йIоахйойла хьайбаш леладеча фермашкара хий лела сети канализаци;

хьайбаш леладеча фермашкарча болхлой производственни хьалаши царна деш дола гIулакхаши тоадолда, доагIача тайпара, кийчдолда салоIа цIенош, кийчбеш общественни кхача хулийталба, балха дувхадеча барзкъашца Iалашболба доаркаш, кхыбола болхлойи колхозхойи;

юрта боахамерча хьайбашта хулча бруцеллези туберкулези яхача лазарашца къовсам чIоагIагIа лоаттабар духьа Iалашдолда № 752 йолча 1973 шера 21 ноябрерча Нохч-ГIалгIай АССР сопамагIа чIоагIъяь мероприятеш кхоачашъелга.

Министрий Совето «Сельхозтехника» объединени деххарийла яьй хьайбаш леладеча фермашта деш дола технически гIулакхаш тоаде, механизмаши оборудованиш шоай ханнахьа тояь йоахилга Iалашде.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

КОММУНИСТА ДОККХА ДЕКХАР

Назрановски районе, берригача мехка а санна, хувцаш да партдокументаш. Цунца бувзабенна партийни организацеша беш бола боккха болх холуш ба коммунистий хьинар айдарца, цар дисциплина тоярца, хIаране шийгара дIадехар дикагIа кхоачашдарца.

Юккъьанцара партийни организацеш организационно-политически чIоагIъяра йоккха влияни яьй партийни документаш хувцара хьакъехьа хиннача КПСС ЦК соцамо. Района берригача партийни организацешка бокъонца, хьалда дола къамаьл хилар КПСС Программа тIарен Устава тIарен хьадоагIа коммунистий декхар кхоачашдара бола бехктокхам лакхбара. Массанахьа а ду производствен обществении вахарен коммунистий хьинар лакхдара гIулакхаш.

ХIанз, КПСС ЦК майски Пленума соцам кхоачашбеш цхьаболa практически болх баьчул тIехьагIа, хьалда холуш да цунах даьйна беркат. Цунца дувзаденна района коммунистий инициативен хьинари лакхдеш хиннача гIулакхех дувца безам ба са.

Коммунистий хьинар лакхдалар эггара хьалха тийша да херж йолча партийни органа инициативни балхах. Цудухьа юккъьанцарча парторганизацей балха дика формаши методаши дIайовзийташ райкома членашцен парткомий а цеховой парторганизацей а секретарашцен семинар йир. Цига дийцар партийни собранеш кийчъяра, уж дIаяхьара, де тIадехка гIулакхаш дIа-юха нийсдара, де лаьрхIар кхоачашдара тIахьожам лоаттабара дешаш. Цу семинаре а, хьалха хиннарашка санна, керттера теркам тIабахийтар хаIайна дика опыт дIайоаржаяра.

Холуш пайда баьлар цунах юккъьанцарча парторганизацей болх тоабара. Эггара хьалха хувцаделар собране дувца оттадеш дола дешаш. Масала, Г. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода, «Назрановский» совхоза, трикотажни фабрика юккъьанцарча партийни организацешка дика кийч а даь, дийцар «Партийни документаш хувцара итогаши партийни организаце декхараши», «Производствен общественни вахарен коммунистий авангардни лоархIам лакхбар» яха дешаш. Кхыча цхьайолча парторганизацешка а дийцал парте члений хьинар лакхдергдола дешаш.

ХIанз партийни документаш хийца доалаш латт Назранерча автотранспортни предприяте. Уж хувцара нах мишта кийчлора дувцаш АТП парторганизаце секретара Х. Торнева аьлар:

— Пятилетка доккхий декхараш кхоачашдаргa хьежжа хургда партийни организаце денал, парте хIара члена авангардни лоархIам. Партдокументаш хувцаш хиларо дукккача хIаман уйла яйтай коммунистацика, тахан шоай де дезачоа тIаберзабаьб.

ЧIоагIа раьза хинна тIанийцар района коллективашка КПСС ЦК партега, советски халкъага даь Кхайкарал. Тха коллективе дийцар Наьсарен районни партийни ворхIагIча конференце хьалхашка оттадаь декхараш. Уж да тахан тхона хьалхашка латта декхараш а.

Коммуниста эггара бехктокхамегIдарех декхар да цо шийна тIадилла гIулакх шийхаьннахьа, дизза, тешаме кхоачашдар, КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъеча хьалхалатташ хилар.

Назранерча автопредприяте коммунисташа мадоагIара кхоачашду уж декхараш, шоашкара къахьегама хьоккхам тел, шоашта тIехьабоал нах.

Партдокументаш хувцаш да

Дена хьатIаккхьчар партийни билеташ хьаэца деза дн. Парте райкома хьалхарча секретара С. М. Бекова кабинете чубех партийни организаце секретарь Х. А. Торнев, воккхагIвола механик М. Касиев, моторист Н. П. Морев, водитель Б. С. Могушков.

Торнев Хьасан парте ветеран ва. 1931 шера денз парте ва из. Шовзткъе итт шу гаргга ха я цо обществана болча пайдана къахьега. Дика мах баьб партен правительствая цо баьча балха. Цунна Даьхен деза совгIаташ деннад — Къахьегама ЦIеча Байракха орден, «Знак Почета» яха орден, иштта пхи медаль а. Из цIаккха а иддавац халонех, цо шийна оатто лийхаяц. Дерригa шийн вахар парте вахарца дийзад Торнев Хьасана.

Коллектива профсоюзнии комсомольскии организацеша ледара болх беш хилар ходелар Торнева. Из болх тоабе ше оарцагIваьлар къаьна коммунист. Хьехамца а гIулакхапа а лертIабаьккхад цо цар болх. ХIанз цу организацешка хьалхале лелаю хIама дика вIаштIехьдаккха ховш болча коммунисташеи комсомольцашеи.

Опыт йола, хьинар дола специалист а дика, эшшача оарцагIвала кийча вола новкъост а ва механик Касиев Махьмад. Цунна дика йовз производство. Дика вIаштIехьдаьккхад цо техника тоаелга. Сунженций тIахьсхам хьал а лаьпа, толамца тоаеш латт из.

Морев Николай Петрович мотораш тоадеш ва. МоллагIчох тохе а, дика кхет цун кулг. ХIамах бIу къожабеш вац. Помещени йоахъеш йоацача хана, 20 градус шелал йолаш а мабоагIара болх бир цо. Цун сурт доал автотранспортни предприяте сийлен Доска тIа. Цо доккха дакъа лоац къахьегамен производственнии дисциплина чIоагIъеча, партийни собранеш кийчъеча, уж дIахьоча. Ремонтни цеха коллективо дуккказа а социалистически яхье хьалхара моттиг лоацаш беча балха юкъе кIезига дакъа лацац цо.

Кхо коммунист. Тайп-тайпара кхо саг. Царех хIаране шийн вахар, шийн професси, шийн оамал я. Бакъда, уж вIашкаоз интернациональни доттагIало, партена шоаш кхо ца беш гIулакх деш хиларо, ленински идеех тешаро. Сийрда я цар юхьмараш, тохаденна да цар дегаш.

Производстве хьалха латтача кхаь коммуниста, ловца а баьккха, керда партбилеташ дIаделар парте райкома хьалхарча секретара.

Цу дийнахьа Владимир Ильич Ленина сурт тIадоалла билеташ делар автотранспортни предприяте кхыча коммунисташта а — «Знак Почета» орден лелаеча шофера Могушков Башира, нормировщика Хашагульгов Эльберда, кхычарна.

ЦIаккха а диплургдац из деза ди цу предприяте коммунисташта. Ленина парте члена цIи кхы а лакхагIа лелае, производстве массаза хьалха латта, партеи правительстваи решенеш кхоачашъяра къахьегамхой оарцагIбоахаш хила йола уйла кхы тIа а чIоагIъелар цар.

А. САГОВ,
тха собкор.

«АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Кепа а теха араяьнна КПСС обкома пропаганди агитаци отдела «Агитатора блокнота» № 4

Цу тIа керттера моттиг дIалоац Нохч-ГIалгIай АССР халкъий ДоттагIала орден ялара хетаяь хиннача КПСС Нохч-ГIалгIай обкомеи республика Лакхехьарча Совете цхьана яьча торжественни заседанех йолча материалаша.

ГаргагIорташ латт Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха деза ди — 8 март. Цунах йола беседаши политически информацеши яра блокнота тIа араяьккха я КПСС обкома Iилмаи дешара заведеней отдела ведующе, экономически Iилмай кандидата Р. Тимошенкой «Даьхен сий дола мехкарий» яха статья. Цу тIа дувц Дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха дезача ден лоархIамах, кхалнаьха дош къоастадара мел боккха лоархIам болаш хилар Сийлахь-боккха Октябрьски социалистически революци, советски кхалнаьха Коммунистически партеи Советски правительстваи йоккха йоакхо еш хиларах. Агитаторашта политинформаторашта цу тIа кораяргья республика халкъа боахама дерригача доакъошка, паччахьалкхенна доал деча кхалнаха лоацача даькъах, къахьегача кхалнаха, берий ненá йолча кхалсага вай мехка телача бокъонех, социалистически мехкашкарча вахарен дунен халкъашта юкъерча демократически боламеи цар лоацача даькъах йола даннеш.

Пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера план ханал хьалха кхоачашъяра тIехьа шерра социалистически яхь яьржача хана чIоагIа лоархIам болаш да болхлой балха ханах мамогга дукхагIа пайда эцара, болх сеца латтилга хьалда дIадаккхара тIехь лоаттабеча къовсама тIаберзабеш йола беседаши политически информацеши яр.

Блокнота тIа да методически хьехамаш а. «Балха минут лорае», «Къахьегамхой хана бюджет», «Технически прогресси хана кхомбари», «Балха хан цунах пайда эцари» яха а кхыйола а беседаши политически информацеши яра эша литература могаду.

«Хьай книжка тIа дIаязде, агитатор!» яхача рубрикана кIал кепатеха я промышленноста, гIишлошъяра, транспорта, юрта боахама болхлоша пятилетка кхоалагIча, ходамбеча шера давхача толамех йола цифраши факташи.

ОРЕНБУРГ. Пятилетка лоархIамегIара цхьа гIишло — Оренбургски газ чакхйоаха завод — хьалъеча, чоалханегIарча установкашта тохкам баьчули нийсъяьчули тIехьагIа, болх бе йолаенна хIара шера пхи миллиард кубометр газ чакхйоахаргйола эггара хьалхара технологически лини. Цо юхь дIайоладьй Европе эггара дукхагIа газоконденсат йоаллача моттиге хьалъяьча предприяте хьалхарча аргIана.

Из моттиг шийн тайпара я — оренбургски газах Iалаьмате дукха сангал, конденсат, дукха маьхера химически конденсаташ а цу цхьан ханна сероводород а доалл. ВIашагIийнача цу тIеххьарчо, юа а юаш, сихха йохаю, балха юкъера йоах турбаши оборудовании. Цудухьа пайда эцача районашка газ дIаяхийтале хьалхагIа цIенъянзен чакхъяккханзен ялац из.

Заводе газ цIенъергья, дарегIа цIена сангали конденсати йоахаргья. Цу тайпара производство вай мехка дукхьашха хьаеш я.

СУРТА ТIА: Оренбурга юххера газопровод.

Г. БЫКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДНЕПРОПЕТРОВСКИ ОБЛАСТЬ. Хьалъяь яьнай Криворожски ГРЭС-2, болх бе йоалалийтай юххейса, 10-гIа энергоблок. Из тепловой электростанци — вай мехка эггара йоккхагIчарех цаI. Криворожски ГРЭС-2 проектни низ — 3 миллион киловатт.

СУРТА ТIА: № 8 йолча энергоблока дикагIвола машинист Владимир Нечай.

А. ЗАПАРАЙ сурт.
ТАСС фотохроника.

Дика дIадоладаьд шу

КПСС ЦК партеген советски халкъаген даьча Кхайкарала жоп луш Гудермесски района юрта боахама къахьегамхоша лаьттанцара йоалеи хьайбаи продукташ совъяхара лакхара социалистически доххараш тIаийцад.

Пятилетка къоастамбеча шера хьалхарча бетта итогаш еш, укх шера ерригa тайпа юрта боахама продукташ дукхагIа яхара торонаши резерваши гуча а йоахаш дерригача боахамашка хьалда йола мероприятеш оттаяьй.

Хьайбай продукташ яхараи уж паччахьалкхенга йоххараи районе хьалха латт дIадахача шерашка шура йоххара тIехьа хинна «Дружба» совхоз. ДIадахача шераца нийсдича укх шера хьалхарча бетта паччахьалкхенга шура йоххара план 147 процент кхоачашъяьй цу боахамо.

Планал дукха дукхагIа паччахьалкхенга шура йоххаш планаши тIанийна социалистически декхараши тIехкхоачашдаьд «Новогрозненский» совхозо, «Кавказ», «Октябра 40 шу» яхача колхозаша.

ДIадахача шераца нийсдича укх шера январь бетта 3,5-зза дукхагIа дулх дехкад «Гудермесский» совхозо.

Доккхий толамаш даьхад «Джалка» совхоза хьайбаш леладераша. ХIара кхоабача Iаттагара 9—10 килограмм шура йоаккх цига.

Дика Iуналь деш Iангардоах хьайбаш «Гудермесский» совхозе Вигаев Iанде, «Кавказ» колхозе Темеркаев Рашида кулгалдеча фермашка.

Районе яьржача социалистически яхье хьалха латташ шоашкара лакхара хьоккхамаш гойташ хьабоагIа «Дружба» совхоза доярка Бердарь Анна, «Гудермесский» совхоза доярка Драгина Анна.

Района боахамий хьайбаш леладераша дош деннад пятилетка диъла гIча, къоастамбеча шера хьалхарча квартала декхараш ханал хьалха кхоачашде.

И. ЛЮТЕРОВ,
Гудермесски района юрта боахама управлене керттера зоотехник.

БОККХА ТОЛАМ

Хьинар яйденна къахьегаш ба пятилетка диъла гIча шера Старогрозненски бурув тохара балхий управленера бурув детта мастер Швецов Владимир Дмитриевич керте латтача бригада лаьттан ченаш тохкараш. Царех бегаш беш оал управлене бурув деттараша аьттув болаш нах ба уж аьле.

— Укх тIеххьарча шерашка пар бурув а теха яьккхача скважинех цхьаккха йисаяц мелови мехкдаьтта кIеж ца тохаш, — йоах Центральни районни инженерно-технологически служба партбюро секретара, РИТС-1 начальника заместитела Хайкин Владимир Владимировича. Укх деношка цар бурув а тохаш яьккхача № 698 йолча скважинера йоккха мехкдаьтта кIеж техар мелови тIоанашкара. Цига тохаш хинна бурув 3938 метр кIоаргденачул тIехьагIа мехкдаьтта кIеж тохаргхилара белгалонаш яьлар. Цул тIехьагIа эксплуатационни колонна Iачу а яхийта скважина тахка лаьрхIар бригадо. Тохкама балхаш деча хана 12 миллиметр хулача штуцере гIолла дийнахьи буси 500 тонн «Iаьржа дошув» а луш цхьоалагIча районни инженерно-технологически служба мехкдаьттахой коллекторе дIаахийта доладелар.

Бурув тохача къаьстта дика къахьегарца белгалъяьлар сменни мастераш Горшенев Константин, Синькевич Евгений, Яшкий Виктор, Масленников Виктор керте латта сменаш, бурув деттарий гIончаш Макаев Iарби, Ефимов Сергей, слесараш Горохов Семен, Черников Сергей, кхы дукха бараш а.

А. ТИЩЕНКО,
тха штате воаца корр.

Хий цIена леладара

Хи чура чкъаьрий лорадари уж дукхагIа хилийтари — вай республика лоархIаме декхар да. Из декхар кхоачашде тIахьийха я «ЗАПКАСПРЫБВОДА» инспекци.

СССР Министрий Совето соцам баьб чкъаьрий долча хишка а, цар бердашка а, цу хих баьча ша тIа а промышленни а коммунальни а предприятешкара бIеха хиш а, чкъаьрашта зулам деш йола кхы бIеха хIамаш а чу ма кхувсийла», аьнна.

Цу соцама хьакъехьа дукха балхаш даьд республика предприятеша. Дукха болх баьб производства технологи тоаяра, предприятешта дукхагIа хий хьахецара, оргтехмероприятеш кхоачашъяра.

ЧIоагIа лоархIаме да Заводской районе биологически станци хьалъеш латташ хилар. 1975 шу тIаккхоачаш мехкдаьтта промышленноста предприятеша бIеха хиш соцадергда Сунже Iочу ца ухийташ.

Заводской районера канализаци яь яьлча хIара ден-буса 160000 кубически метр бIеха хий цIендергда.

Грозне бахача наха гуш да хIанзле Сунжера хий цIенагIа долга. Цхьабакъда хIанз цу хи чура ингридиенташ нормагIа хила езачул совгIа я.

Iилма-тохкама института дагестански сектор тохкачох гучадаьннад Каспий чура чкъаьрий дебадалара Сунжа чIоагIа лоархIам болаш долга. ХIара ден-буса Тирка чура Сунже 120—130 эзар осетрови чкъаьрий чудоагIа.

Духхьал 1973 шера бIаьсти Сунже кхаьчаб 18 эзар совгIа севрюга яха чкъаьра.

Мехкдаьтта промышленноста предприятеша 1975 шу тIакхачалехьа Сунже чукхувсаш йола бIеха отходаш соцае лаьрхIа яле, пивзавод, молкомбинат, консервни завод цу хьакъехьа цхьаккха а хIама деш яц.

Сунжа, цунна чудоагIаш йола Асса, Фортанг, Нетхаб, Шолж, Мартан, Гехи Аргун, Джалка, Белка юкъера лаьрхIача 2000 километр дIоахал долаш да. Цу хишка наггахьа мара нийслуш доаца чкъаьрий хул.

Уж чкъаьрий лорадара Нохч-ГIалгIай Министрий Совето массехк соцам баьб. Промышленни, коммунальни предприятей а организацей а кулгалхой декхарийла ба уж соцамаш кхоачашде а, цар яхар де а.

Геттара кхераме да цхьатарра дукха бIеха хиш водоемашка Iочукхувсар. Цу тайпарча гIулакхаша дерригa чкъаьрий доаду.

Уж бIеха хиш кIезигагIа хилийта йиш я, технологически режимаш телха ца йича, бIеха хиш цIендеш йола сооруженеш дика лелаеш хилча, лабораторни тIахьожам чIоагIбича.

БIаьсти республика хишка геттара дукха чкъаьрий чудоагIа. Цу хана цхьацаболча бахача наха геттара къизача тайпара чкъаьрий лувц. Из цхьаккха дийча мегаргдолаш гIулакх дац. Ту тайпарча браконьерашца халлаьза къовсам лоаттабе беза.

Н. БРЕЖНЕВА.

БУРУВ ДЕТТАРИЙ ТОЛАМАШ

Къахьегама доккхийча толамашца чакхбаьккхар нийслагIча пятилетка дийлагIча, къоастамбеча шера хьалхара январь бутт Грозненски бурув тохара управлене коллективо. Январь бетта бурув тохара план 101 процент кхоачашйир коллективо. Къаьстта хьинаре къахьегаш, шоашта хьалхашка латта бехктокхаме декхараш толамца тIеххоачашдеш хьайоагIа Шидиев Iумара, Тарамов Шамила, Домаев Ножас, Миграбов Николая, Черников Григоре кулгалдеш йола бригадай коллективаш. Масала, Тарамов Шамила кулгалдеча бурув деттача бригада коллективо январь бетта план 281 процент кхоачашйир. Черников Григоре кулгалдеча бригада коллективо шийн бетта задани 181 процент кхоачашйир. Уж лакхара къахьегама толамаш даха бурув деттараш карагIдувл тайп-тайпарча къамех бола нах цхьа дезал санна барт болаш хилар бахьан долаш. Укх бетта а иштта шоай къахьегама толамаш кхы лаьгI ца долийташ, хьинаре къахьегаш хьабоагIа бурув деттараш.

Ш. ОСМАНОВ.

ХАНАЛ 3 ДИ ХЬАЛХА

Грозненска маькх еча цехаша шерра социалистически яхь йоаржаяьй шоаш укх шера тIанийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдара. Цу яхье укх шера цахаддаш хьалхалатташ хьайоагIаш я Сороченко Анна Семеновнас кулгалдеча маькх еча цхьоалагIча цеха коллектив. Товарни продукци арахецарен из маькала яккхарен шин бетта план ханал кхо ди хьалха кхоачашъяьй цо. Цу юхедисача деношка планал совгIа ара а хийца бахача нахага цеха болхлоша дIаккхоачийтаргья 42 эзар сома маьха маькха-булочни изделеш.

Къаьстта дика къа а хьегаш шоай новкъосташта хьоккхам телаш ба цига мастер М. Легкодымова, маькх йоттар А. Жабраилова, бод хьувр И. Волкова, кхы дукха бараш а.

А. ТАРАКАНОВ,
Грозненски маькх еча комбината планови отдела начальник.

ГРАФИКАЛ ХЬАЛХА КХОАЧАШЪЯЬЙ...

«1974 шера лаьттанцарен хьайбашкарен продукташ дукхагIа яхари кийчъяри духьа юрта боахама болхлоша лелаеча Еррига союзни социалистически яхьа хьакъехьа» КПСС ЦК, СССР Министрий Совето, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК баьча соцамя жоп луш, нийслагIча пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера паччахьалкхенга дулх, кхыйола хьайбай продукташ йоххара план толамца кхоачашъяра шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш ба шу дIадоладеннача хьалхарча дийнахьа депз тха района хьайбаш леладераш. ХIаьта дика толамаш а доах.

Хьалхарча квартала халкъбоахама планагIа 155 тонн дулх доххка декхарийла бар района хьайбаш леладераш. Из план 25 февраль тIаккхоачаш кхоачашйир цар.

Района боахамашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха я Х. Нурадилова цIерагIа колхоз. Кхаь бетта халкъбоахама планагIа 170 центнер дохка дезаш хиннача паччахьалкхенга 245 центнер дулх дехкад цу колхоза хьайбаш леладераша.

Кхоачашъяьй паччахьалкхенга дулх доххара хьалхарча квартала планаш XXII партсъезда, А. Шерипова, Орджоникидзе цIерагIча, «Заветы Ильича» яхача колхозаша а.

Л. ДЖАНХОТОВ,
Ножай-Юртовски района юртбоахама управлене керттера зоотехник.

ЛАЬТТАНЦАРА ПРОДУКЦИ АЛСАМЪЯККХАРА НАЬКЪАШ

СЕВООБОРОТАХ ШЕРРА ПАЙДА ЭЦА

Доккхий декхараш да юртарча къахьегамхошта хьалхашка юрта боахам дIахо дегIабоалабара, ялат, дулх, шура, кхыйола юртбоахама продукташ дукхагIа яхара, уж продукташ бахача наха маэшша хилийтара тIехьа хьалхашка латтараш.

Уж декхараш кхоачашдеча керттера теркам тIаберзабе беза торонех кхетамца пайда эцара гIулакхa. Лаьттах нийса пайда а эцаш, агротехника бокъонаш йоаггIача бесса кхоачаш а еш къахьегаш хилча лакхбе йиш я юртбоахама культурай хьувкъам.

ХIара шера юртбоахама культурай хьувкъам лакхбарен лаьттай беркат дикка совлаккхарен гIулакха вай республика ерригача колхозашка, совхозашка юкъейоалаяяза яргьяц хIара боахама моттигерча хьалашкеи специализацегеи хьежжа йола Iилманца бакъъяь лаьтта леладара система. Цу системо торо хулийт лаьттах бизза пайда эца, ялаташ дIадувча лаьттан структура тоае, во хьувкъаш яраш дикагIа хьувкъачеи пайда дукхагIа лучеи культуращца хувца.

ХIара колхози совхози декхарийла я севооборотaш нийса лелае, агротехника толашагIйола методаш карaерзае, шо-шоай районий хьалашка хьежжа фу дIаде.

Лаьттах кхетамца пайда эцара гIулакх дукхагIча даькъе тоалургда колхозашкеи совхозашкеи севооборотaш сихагIа юкъейоалаярца. ХIанз укх карарча хана республика 108 боахаме 385 эзар гектар хулача майдан тIа юкъейоалаяьй севооборотaш, из хул колхозашкеи совхозашкеи долча дерригача оахача лаьттах 97,5 процент. ХIаьта севооборотaш карaерзаяь лаьтта 64 процент хул, севооборотaш юкъейоалаяь дерригa лаьтта хьанийнача.

Севооборотaш — лаьттах кхетамца пайда эцара эггара дикагIйола форма я. Юртбоахама культурай хьувкъам лакхбара уж мел боккхача лоархIаме я дика хьахьекхад вай мехкеи, хIаьта иштта доазол дехьеи дукккача шерашка яьча опыташа а практико а.

Мехка дукккача боахамий, бIарччача районий, областий опыто тешал ду, севооборотaш юкъейоалаяьча хьалхарча шера агротехниках бизза пайда эцаш болх бича, хIара гектара тIара хьувкъам 40—50 процент лакхлулга, юртбоахама культурех хьабоала цIена пайда дукхагIа хулга.

Iоаяь Iилман материал а, юртбоахама производства боахамийи бIарччача доакъойи опыт а техкача гучадаьннад, лаьттана интенсификации специализации яьча хьалашка севооборотaш юкъейоалайича цох боккха пайда боалилга, уж карaерзаяьча ялата хьувкъам лакхлулга.

Лаьттан интенсификаци яра лоархIаме гIулакх да, ховш махиллара, удобренеех пайда эцар. Хувцаш культураш дIаюш хилча пайда мишта эца беза удобренеех? Цу хаттара жоп лу севооборотaш Iомаеш, удобренеш товсаши ца товсаши дукккача шерашка цхьа тайпа культураш цхьан лаьтта дIаерца зем боаккхаш К. А. Темирязева цIерагIча Московски юртбоахама академе болхлоша йIаьххача хана яьча опытех хьахиннараша. Цу опыташа хьахьокх, хьувкъам лакхбелча а удобренеех биззагIа пайда эца вай даьлча а севооборотaш юкъейоалаяри карaерзаяри боккхача лоархIаме долга. Из ала йиш я интенсификаце лоархIамерча кхыча факторах — хий диллараx а. Кхыметтел цхьан ханна хий а дуллаш, удобрени а тоссаш лаьтта тоадарах а баргбаш севооборотах хьахулар миссел пайда.

Хий а дуллаш, дукккача боарамагIа удобрени а тоссаш кхай тIа кхееча эггара пайданегIа йолча культурана — дугана а хилац, кхоачам хиллал тIоадал йоацаши лоадама удобренеш ца тоссаши долча лаьтта севооборот толхаяьча ялата хулачул кIезигагIа зе.

Кхы а пайданегIа да баьцадаараш леладара дакъа. Цига севооборотaш хиланза яргйоацилга хьахьекхад вай мехкеи доазол дехьеи яьча опыташа. Баьцадаараш леладара гIулакха йолча Iилман-тохкама институто яьча опыташа хьахьекхад массехк шера вIаштIа цхьан лаьтта кабуц дIаюш хилча кхоалагIча шера хIара гектара тIара чубахьа хьувкъам лохлулга, вешта аьлча свекла — морковь — кабуц юш севооборот лелаяьча лаьтта кхебаьча хьувкъамал — 30 процент дохагIа.

Лаьттан интенсификаци яро керда элементаш юкъекхувл севооборотaш лелаяра теорена а принципашта а. Цу юкъедоагIа кхоачам хиллал лаьтта хих Iобадар, удобренех бизза пайда эцар, са доахкача хIамашца, лазарашца къовсам лоаттабар. Ховш ма дий, цу хIамаша дуга, баьцадаарий, кхыча культурай хьувкъама дикка Iотткъам белга.

Укх тIеххьарча 10 шера боккха болх баьб республике Iилмо хьеххача тайпара севооборотaш юкъейоалаеш. Цу гIулакха дIадахийтад миллионаш сомаш паччахьалкхен ахча. Севооборотaш юкъейоалаяьй 45 колхозе, совхозий Нохч-ГIалгIай производственни объединене 22 боахаме, «Чечингушвино» объединене 13 совхозе, «Консервплодоовощ» объединене, «Скотопром», «Плодопром» трестий дерригача боахамашка, хIаьта иштта республикански юртбоахама станце.

Даьча тохкамаша хьахьекхад, республика территоре тIа, ерригача сортоиспытательни участкашка.

Цхьадолча боахамаша севооборотaш карaерзаяьлга, цу гIулакха цар массаза а йоахкой теркон елга. Царех я «Ассинский», «Атагинский», «Гехинский», «Горец», «Гойтинский», «Терский», «Лермонтовский» совхозаш. Малгобекски района «Кавказ», Наурски района «Россия», «Красное Знамя», Сунженски района «Победа» колхозаш. Севооборотaш карaерзае болабеннаб кхы 10 колхозеи 7 совхозеи.

Цхьабакъда, республике дукха а дукхагIа боахамаш да Iилмо маяххара севооборотaш кара ца ерзаеши, уж карaерзаяра балхаш хIанз а дIа ца доладеши. Царех я Гудермесски района «Гудермесский», «Степной», «Дружба», Назрановски района «Экажевский», «Октябра 40 шу» яха совхозаш, «Чечeнингушвино» объединене дерригa боахамаш, «Консервплодоовощ» объединене «Овощевод», «Аргунский» совхозаш, «Скотопром» треста «Алханчуртский», «Гвардейский» совхозаш, Шелковской района «Коминтерн», «Червленский», Ленина цIерагIа колхозаш, Шалински района ерригa колхозаш.

Севооборотaш карaерзаелга къаьстта во лел Грозненски Сунженски районий колхозашка. Грозненски района цхьанна а колхозе юкъейоалаяьяц севооборотaш. Сунженски района 10 боахаме тайп-тайпарча хана юкъейоалаяьяр хий декха 33 севооборот, цхьабакъда царех цхьаккха а карaерзаянза я таханалца. Инза карaерзаянза я иштта доакъарийи баьцадаарийи севооборотaш а.

Лакхе вай белгалдаьхача боахамашка толхадаь да севооборотий доазочаш, цига леладац кхай исторе книжкаш, севооборотaш юкъейоалаяь кхаш а доацаш участкаш я бригадашта тIачIоагIъераш, колхозашкеи совхозашкеи лорая доазоний белгалонаш, наькъаш. Кхашка станар цо, хиген маьлхаген гIишлошта зе ца дайтара лерхIа гIулакхаш во кхоачашду.

Колхозийи совхозийи лоаман босешка карадерзадаьча 1680 гектар лаьттах пайда эца мегаргдар 200 гектар мара дац. ХIаьта вокх майдан тIа тайп-тайпара гаьнаш егIай, доал ца дар бахьан долаш йокъаенна уж. ХIанз ерригa баьцаш яьнна я из моттиг, цу тIа дажаш доахан да. Паччахьалкхено цу гIулакха 600 эзар сом гаргга ахча дIа ма дахийтадий.

Кхы цхьаькха а цхьа масал доаладергда вай севооборотaш юкъейоалаяра гIулакха вIалла а сагота боацаш хилар гойташ. 1968—1969 шерашка Назрановски Малгобекски районий территоре тIа схемаш оттайир хиген михаген зенаш ца дайтара эша мероприятеш чакхъяхара. Духхьал проектно-тохкама балхашка дIадахар 27 эзар сом ахча. Из болх боагIача тайпара кхоачашбанзар, цу схемашка хьажа а хьажанзар, е чIоагI а янзар республика Министрий Совето, цу духьа боахама кулгалхошта хет из дукха сагота хила везаш гIулакх дац аьнна.

Цу тайпара хьал да республика дукккача районашка. Севооборотaш карaерзаяра сагота ца хилари хиген михаген зенаш ца дайтара белгалдаь гIулакхаш кхоачаш ца дари бахьан долаш талх лаьтташ, цар тIара чубахьа хьувкъам лохагIа хул, кIезигагIа йоах хьайбай продукташ, проектно-тохкама балхашка дукха паччахьалкхен ахча дIадода.

Цу тайпара хьал оттара бахьанаш малагIаш да?

Эггара хьалха цу лоархIамерча гIулакха бехке ба боахамий а горрайисполкомий юрта боахама управленей а кулгалхойи специалисташи. Севооборотaш карaерзаяра гIулакха тIахьожам лоаттабе декхарийла йолча горрайисполкомаша доаггIача тайпара хьадехац проекташ карaерзаелга юкъагIдоахача колхозийи совхозийи кулгалхошкара, законо шоашта еннача бокъонех бизза пайда эцац цар, бехк бац лаьттан законодательство телхадерашта. «Росгипрозем» Нохч-ГIалгIай отделене ханнахьа хьалац лаьтташка севооборотaш юкъейоалаяра проекташ, хиген михаген зенаш ца дайтара мероприятеш белгалъяь схемаш ханнахьа дIалац Министрий Совете чIоагIъе. Отделене во тIахьожам лоаттабу севооборотaш карaерзаяра гIулакха. ПланагIа де деза балхаш оттадеча хана теркалдац колхозийи совхозийи хьашташ. Из бахьан долаш проекташ кара ца ерзаеш юс.

Севооборотaш юкъейоалаярeи карaерзаярeи балхаш 1975 шу чакхдалалехьа йистедаха вIаштIехьдаргдола хIама де декхарийла я колхозаши совхозаши, хIаьта 1978 шу хьатIаккхачалехьа вай республика ерригача территоре тIа севооборотaш карaерзаяь довла деза. Цу гIулакха лакхбе беза боахамий кулгалхойи специалистийи бехктокхам, нийса леладе деза кхай исторей книжкаш, регистраци е еза кхашта, хьежа веза кхай, отделеней, бригадай довзонаш, проектно-сметни документацеш нийса дий. Даим дагахкаба деза, ерригача агротехникаи технологеи лард севооборот йолга.

Хь. ЯЛХАРОЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства керттера агроном.

МАЛАВ ЦУ ГIУЛАКХА БЕХКЕ ВАР?

Укх тIеххьарча шерашка партен правительстван дукха соцамаш даьд городашка, иштта юрташка гIишлош хьалъяра дакъе. Из иштта дале а гIишлош хьалъяра гIулакх эсала дел Назрановски районе. Цхьа этаж йола цIенош хьал ма долда аьнна массехказа решенеш яьй. Цхьабакъда тха районерча совхозий центральни усальбашка деш дац из. «Назрановский» совхозе хьал а даь эксплуатаце дIаденнад города чуйоагIача совхоза центральни усальбе цхьа этаж йола шишша квартира йола ши цIа. Уж санна дола цхьаькха цIа хьалдеш латт «Экажевский» совхоза центральни усадьбе. «Октябра 40 шу» яхача совхозо ТIой-Юрта хьаллеш латт цхьа этаж йола цIа. Хьехархошта лаьрхIа городе Назране хьалдаьд шин квартирах латта цхьа этаж йоль цIа. Лакхе латтача организацешкара цхьаккха бокъо з йоацаш, хьакъоастаяь лаьттан участкаш йоацаш хьалдеш да цIенош.

Укх тIеххьарча ялх шера районерча совхозаша юрташка хьалъяьяц шоай болхлошта лаьрхIа цхьаккха клуб, цхьаккха библиотека. Уж гIишлош цар хьалъе езаш планаш йолаш а я. 70 эзар гаргга саг вахача районе бахача наха шоай бешамашка дIайогIараш ца лаьрхIача дIайогIаш яц гаьнаш.

ХIанз Назране хьаллеш латт 97 квартира йола наха чубаха цIаи ПМК-432 гIишлонхошта лаьрхIа 70 квартира йола цIаи. Иштта цига хьалъеш я 500 моттиг йола клуб. Экажкъонгий-Юрта хьалъеш я 320 моттиг йола школа. Крепосте хьаллеш да 32 квартирах латта цIаи котельнии, хIаьта Арамхи хьаллеш да 8 квартира йола наха чубаха цIа. Уж ерригa объекташ хьалъеаш ба «Чечингсельстрой» треста Назранерча ПМК-432» гIишлонхой. Материально - технически Iалашо яра гIулакх дика вIаштIехьа ца даккхар бахьан долаш шоашта хьахийцача средстваех цар пайда ца эцаш а коттигаш нийслу. Цул совгIа трикотажни фабрикана лаьрхIа укхаза 66 квартирен 56 квартирен йола наха чубаха цIенош хьаллеш я Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене ПМК-155. Цу шаккхе организаце деш дола гIишлон балхаш чIоагIа эсала да. Масала, Крепосте хьаллаьча 32 квартира йолча цIен пенаш лийлхад (из хьаллеш яр ПМК - 432 коллектив я). ХIаьта проектагIа оттадаьча хьисапе пенаш нийса ца доттарахи аьшкбетона рамаш нийса дIа ца оттаярахи фабрикана лаьрхIа хьалдеча 66 квартира йолча цIагIа а дукха кхоачамбоацараш нийсденнад (из хьалдеш яр я ПМК-155 коллектив). Iалаьмата эсала да «Назрановский» совхоза гIишлонхоша Пхьилекъонгий-Юрта клуб хьалъеча деш дола гIишлон балхаш. Цун пенаш в проектагIа лаьрхIача бесса детта дац.

ДIадахача шера кийчдаь проектно - сметни документацеш доллашехьа плана юкъе ца хьош йиcap хьалъе еза райисполкома автостанце корпусаш, халкъа суда здани. Районе йоацаш я стадион, спортплощадкаш. Цунца дувзаденна къона спортсменаш кийчбе вIаштIехьдалац, иштта ГТО нормаш дIаялара эша хьалаш а дац. Стадиона, спортплощадкацта эша лаьттан участкаш хьакъоастаяь а я, эшаш дола проектно - сметни документацеш кийчдаь а да.

Массехк шера «Электроинструмент» заводо пайда ийца бац шийна наха чубаха цIенош хьалдара хьахийцача средстваех. Цун бахьан да подрядчик ца хилар.

Наьсар - Керте хьалле аьнна оттадаь быта цIа «Назрановский» совхоза бехкагIа, ТIой - Юрта хьалде доладаь быта цIа, бани «Октябра 40 шу» цIерагIча совхоза бехкагIа хьал ца деш латт.

И. НАЛЬГИЕВ,
Назрановски района архитектор.

Оаха яздаьчун лерагIа

«Безам хилча хьаеллаши дIакъовлаши» аьнна корта болаш чу дIадахача шера 27 декабре «Сердало» газето кала теха нов. Хумадова заметка. Надтеречни районерча Бено-Юртарча тика тIа нийслу цхьадола кхоачамбоацараш дувцаш яр из. Тхога цу гIулакхах укх тайпара язду Нохч-ГIалгIай Респотребсоюза председатела заместитела нов. Занина:

— Бахача наха дукхагIа эша товараш Бено - Юртарча тика тIа дохка ца хиларген, иштта кхыдолчен газета тIа дувцача кхоачамбоацарашка хьожаш хиннаб Респотребсоюза болхлой. ХIаьта уж кхоачамбоацараш дIадахара мел эшар а даьд цар. Тика чура дIа ца эшаш лаьттараш дIа а хьош тIаденад дукхача ассортиментах товараш, тоадаьд санитарни хьал.

ЯХЬЕ БАЬННАРАША ДУВЦ

ДIадаха юрта боахама шу хьайбашкара продукташ дукхагIа яхарей уж яхарга дIадодар кIезигдарей шу хилар.

Доккхий толамаш даьхар тха цхьаболча хьайбаш леладераша, Соахка Ерригсоюзни социалистически яхьа итогаш еш тха ферма дояркашта Адуева Тамарена, Курсаева Совдата Къахьегама ЦIеча Байракха орделаш елар. Ферме балха волча веррига 32 сагах ялхайттанена социалистически яхье котбаьннарий значокаш еннай. Къахьегама дисциплина дика йолаш, шоай декхараш тешамен цIенен кхоачашдеш массехк шера вIашттIа хьайбай продукташ соэйоахаш хьайоагIача тха коллектива «Коммунистически къахьегама бригада» яха сийлен цIи еннай. Барайтта дояркех ялхайттане план яь ца Iеш шоаш тIаийца социалистически декхараш кхоачашдир дIадахача шера.

Уж темпаш лох ца еш дIалоладаьд оаха пятилетка диьлагIа, къоастамбу шу. Укх шера ферме Iадоаккхаш 369 етт ба. Уж дизан дерстан долаш Iангардахара мел эшачоа ханнахьа йоакхо яьй хьайбаш ладераша. Шортта да гIоженбIубенна уж темпаш лох ца еш чакхдаккха лерхI ер юрта боахама шу. Цун хьалхара юхьиг гуш я.

Январь бетта даьчун итог яьй оаха. Хьахиннар дог хьоасташ да. ПланагIа 495 центнер шура яккха езача декхараш дукхка тIехкхоачашдеш 628 центнер яьккхар оаха.

ДIадахача шера январе яьккхачунца нийсйича укх шера яьккха шура дукхагIа я. Из доахан дукхагIа хилар доацаш хьайбай продуктивность лакхъяра гIехьа тха болхлоша хьийгача къих хьахинна беркат да. ХIара беттача Iаттагара хIанз дийнахьен буси 8,8—9 килограмм шура йоаккх.

Укх шера хIара кхоабача Iаттагара 2225 килограмм яккха социалистически декхараш тIаийцад тха хьайбаш леладераша. Цу гIулакха дерригачa шера доакъар хила деза. Iангардаьннача доаханна моша доакъар хилийтара соахке а йоакхо йир оаха. Мошача конвейера 90 гектар гурахьа бyв мукх, вижен кIаи вIашагIъэяь 70 гектар дIайийшай. Цо торо хулийтаргья бIаьсти хьайоалаше а доахан дажа дIалахка.

Ала деза, хьайбай боахаме дерригача халача балхашта механизаци яра гIулакх леладара долга. Йоахача продукташка дIалодар планачул 1 сом 80 кепиги лохагIа дале а, из керттерча даькъе дарегIа доакъар Iалашдарахи къахьегама овсарле лакхъярахи хьахинна да.

Укх шера деиз хьайбай боахаме доккхий хувцамаш де лаьрхIад оаха. Детта доахан тайп-тайпарча фух да тха, хIаьта продуктивность лоха йолаш да. Шурийна дика дола симментальски фух дола доахан доладергда оаха. Цу гIулакха хIанзле а болх дIаболабаьб. Дахка дездена шоазткъа шинар да къаьстта лоатталеш, кхоабаш. Шин доярка гIулакх деш детта кийчду уж.

Ер пятилетка чакхйоалаш кхаь фермера детта доахан тха ферме хургда. Цу гIулакхо торо хулийтаргья хьайбай боахам дегIабоалабара беррига теркам, низ цхьан фермана тIабахийта.

Шинъ типовой помещени ергья оаха ер пятилетка чакхъялале. Цар чу дерригача балхашта механизаци ергья, доахан деттил а механизированни хургда. Тха ферме хьайбай комплекс хьалъе лаьрхIад. Хьаллеш латт ветеринарни цIа, изолятор, осеменени ю керда пункт.

Хьайбай боахам шербеш совхоза администраце, партийни организаце боккха теркам тIабохийт хьайбаш леладерий фермера вахара хьалаш тоадара. Хадданза болх беш я Шle уголок. СалоIача хана телевизор лок, хьажа приемникага ладувга, хьажа приемникага ладувга, гIа йиш я цар. Цхьан цIагIа чу столови я бIайха кхача лоаттабеш. Цхьабакъда, нийслагIа пятилетка чакхйоалаш къаьстта столови хьалъе лерхI оаха. Уж балхаш укх шера дIадоладергда. Душевой йолаш хьайбаш леладерашта цIа дерглa.

Ферма болх ритмични хургболаш тIахьожам лоаттабеш, юрта боахам дегIабоалабара наькъаш белгалду партен правительстван лоархIамера документаш хьайбаш леладерашта дIадовзийташ хадданза болх беш я фермера партийни группа. Ший балха тIа боккха теркам тIабохийт группо хьайбаш леладерашта юкъе социалистически яхь вIаштIехьъяккхара. Цох хьахиннар ферма болхлошта шерра дIадовзийт. ХIара бетта, кварталах яь ца Iеш хIара дийнахьа итогаш ю баьча балха. Дояркана хов ше дийнахьа хьийгача къих хьахиннар.

Шерра юкъейоалаяь лелаеча материальни моральни стимулироване къахьегамцара безам совбаьккхаб. Ферме массавар волча дIалу преми, дикагIйолча дояркана, скотника, Iаьсий леладечоа вымпелаш лу.

ХIара бетта хиина ца Iеш, кхыметтел хIара дийнахьа йола план дIайовзийтай оаха хьайбаш леладерашта.

Хьайбай продукташ совъяхара, дIахо юрта боахама къахьегамхоша Ерригсоюзни социалистически яхь лелаяра дола партен правительствай лоархIамерча документашта жоп луш встречни план тIаийцай оаха. Укх шера 740 тонн шура яккха езаш да тхо, хIаьта оаха 760 тонн яккха дош деннад.

Р. ЦУЦАЕВ,
Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча совхоза шоллагIча шурий-товарни ферма бригадир.

ГРОЗНЫЙ ХОЗЛУШ ЙОАГIА

ХIара денна хозлуш, тоалуш йоагIа вай город. Хьалъеш латт керда микрорайонаш, дукххаза вIаштIардаь цIенош деш да Ленина цIерагIча улицагIа.

Кхыча проектни организацешта нийсса кердача боахама массивашта проекташ оттаеш дакъа лоац «Грозгипронефтехим» институто а.

Дукха ха йоацаш проекта керттерча инженера Мамышев Глеб Федоровича кулгал а деш Р. Люксембурга, Мира, К. Маркса, В. Маяковске улицашца доазув а долаш хургйолча микрорайона проект оттаяь яьннай. Проект оттаеш хьинаре дакъа лаьцар гIишлошъеча отдела керттерча инженера Беженцев Алексей Николаевича, кхыча инженераша.

Ховш да, дукхагIа вIаштIардаьча цIеноша пайда дукхагIа лулга. Из никъ хержар шоай проект оттаеш «Грозгипронефтехима» инженераша. Цар проектагIа хьалъе лерхI шийттаза вIаштIардаь цIенош хургдола микрорайон.

Мира улицагIа хьалде лаьрхIад шийттазен, нийссазен вIаштIардаь цIенош. Цу тайпара цIенош хургда Р. Люксембурга улицагIа а. Мирен Р. Люксембурген улицаш тIа дукха тикаш хьалъе лаьрхIад. Укхаза хургья переговорочни пункт, бувзама отделени, аптека, берий фотографи, бытовой гIулакхаш деш йола комбинат, кхыйола учреждениеш. Мира улицагIа хьалъергья шозза вIаштIаръяь 100 сага лаьрхIа столови-ресторан.

Микрорайона юкъе хургья мехкдаьтта техникума здани. Городера цунна паргIатта дIатIакхоачаргволаш цун юхера нийссаза вIаштIардаь цIа ший тайпара форма йолаш де лаьрхIад. Цу тайпара даьча цIеноша микрорайона композици хозагIа хулийтаргья.

Иштта дика вIаштIехьдаьккха хургда микрорайоне бахача наха эшаш дола гIулакхаш делга. Укхаза хьалъергья школаш, яслеш, клубаш, кхыйола бытовой учреждениеш. Цул совгIа, сад-парк хургья микрорайоне.

Кердача микрорайоне 10 эзар совгIа саг вахаргва. Бахача наха хьалдаь цIенош 100800 квадратни метр хургда. Укх гIехьарча 6—10 шера эксплуатаце дIалургья 54590 квадратни метр йола 1507 квартира.

Шийттазен нийссазен вIаштIардаьча цIеношка мухь кхухьен нах тIабоахен лифташ хургья. Лифташ наха гIартата хургдоацача тайпара ергья.

Вай мехка къулбехьарча районий хьалаш ларде а лувцаш дукхагIйолча зданешка лоджаш е лаьрхIад. Цар, цIеношка бIайха малх чу ца кхоачийташ, дика Iи дергда.

Проект оттаеш нийсъенна халонаш йолаш йола улицаш, коммуникацеш телха ца ярца, уж кхы а хозагIа хилийтарца ювзаенна яр. Городаца товш, цун куц-сибат хоздеш кердача микрорайона проект хилийтара декхар толамца кхоачашдир проектировщикаша.

Пятилетка диьлагIча шера хьинар айдаь къахьегара партега, советски халкъага КПСС ЦК даь Кхайкарал хьал а лаьца шин бетта план ши ди хьалха кхоачашъе декхар тIаийцадар отдела проектировщикаша. Грозненски пролетарната тIем тIа а къахьегаме а карагIдийнна дика гIулакхаш бахьан долаш Къахьегама Цlеча Байракха орден енна 50 шу дизара сийна 50 денна йолча ударни къахьегама вахте а этта уж декхараш толамца кхоачашдаьд коллективо.

Л. КОНДРАТЬЕВА,
проекта керттерча инженера зам.

Е. ГРУДИНИН.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Браззавиль яха столица мехка гаьнарча районашцей доазол дехьарча мехкашцен ювзайолийташ йола керд-керда линеш екхаш ба Конго Халкъа Республика авиатораш. 7 шу хьалхагIа хьаьча «Лина-Конго» яхача къаман авиационни компане шерра-шера алсамйоах мухьаш дIа-юха кхахьарен пассажираш дIа - юха кхувларен объем. Моттигерча линешка шоаш дика хилар дIахьеккхад «АН 24» яхача советски пассажирски самолеташа.

СУРТА ТIА: «АН-24» яхача самолета экипаж: кема командир — советски летчик Генрих Гюлаян (юккъервар), советски штурман Альберт Серобян (аьттехьа), Ульяновски авиационни училища йистеьккха 2-гIа пилот конголезец П. Окуму.

Б. ФЕДОРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КЪОАРЗА ГIУЛАКХАШ

МОЖ Е БОЛХ

Пилотий можамаш бахьан долаш дов даьннад КЛМ, Голланде йоккхагIйолча граждански авиакомпане дирекцен гIулакхерча нахан юкъе. Дирекце летчикашкара дIадийхад юхьа тIа совнагIа тIаювлийта мос сов чехка дIайоахилга, хIана аьлча, яьхад цо, цар пассажираш юха а къехкабу, «авиакомпане престижа зе а ду».

Дов кIомденнад дирекце распоряжени кхоачашъе ца тигача пилотех цаI по балхара дIаваьккхачул тIехьагIа. Нью-Йоркера самолет хьайоалае езаш хиннача экипажацарча цхьаькха летчикага укх тайпара чулоацам бола телеграмма яхьийтай: «Мож дIаяшийта е пассажир а хиле юха вола».

КЛМ-ерча дукхагIа болча можамаш яраша Голланде лаха атта боацача балхах шоаш бовлар кхераш, можамаш дIаяшийтай.

●

КЪЕЛО ХЬУВЗАВОРА

Болх лехаш дуккха ха яьккхачул тIехьагIа кхы хIама ца а хинна, полицера ираза дакъяиг лаха дагадехад японцашха волча американца Санширо Миямотона. Цхьабакъда балха ваха дагахьа из чувахача детройтски полицейски управлене из балха дIаэца тигадац дегIа сов лоха ва хьо аьнна. ТIаккха «ше кхоллаш хинна гIалат» тоаде а биззача боарелига — 1 метрген 70 сантиметрген кхаччалца лакхвала а лаьрхIад Миямотос. Менгe тIа цхьа блокаш вIашагIа а ехха, цар новкъосталца ший дегI дIаьхде лаьрхIад цо. Ховш дац, нагахьа санна машиниcталла балха ваха цун вIаштIехьа а даьннадецаре, хIаьта из бахьан долаш лакхвала ца веваш гIулакх чакх а даьннадецаре экспериментах фу хургдар.

●

НАГАХЬ ЦА ХУЛАШ ДОЛА КЕРДАДАР

Анн Шер яхача цхьан кхалсаго США городашка бахча кхалнаха могадаьд фо мел бIехденнад хьахьокхаш йола устройствон садоахаргдолча кислородах йиза балонги чулатта ше хьаяь кулон эцилга. ХIамах сакхувш йолча предпринимательницана хетачох цун изобретени хьашт хургья Нью-Йоркен дегIа чIоагIа кхераме болча боарамга дIакхоачаш фо бIехденнача США кхыча городашкен бахача американски кхалнаха.

Ю. АЛЕКСАНДРОВ.
(ТАСС).

ПОПУГАЙНА ЛАЬРХIА... ШАМПАНСКИ

Город Мельбурна (Австрали) зоопарке яхаш я какаду фух йола попугай. Кхыча попугайшта юкъе из белгалйоал зоопаркерча цун къаьсттача квартирахи шампански а юкъе долаш йолча. цун хIара деннарча къаьсттача диетахи мах телаш дола оидо ахча цун цIерагIа банке улаш хиларца. Ший васкета тIа из долла хIама белгалдаьд хIанз дунен тIа йоацаш йолча цун да хиннача йоккхача саго. 90 шу даьча кхелхай йоккха саг, хIаьта попугаяш, ховш, мадарра, 100 шера ях. Бедарг йолча цун тIехьен дукха ха йоацаш 25 шу мара даьннадац.

(АПН).

СУРТА ТIА: выставка гойтача зале.

И. ПЛИЕВА сурт.

«СЕЛАIАД»

Массехк шу хьалха Старопромысловски районе «Березка» яхача йоккхача тика юхе кийсгаех хьалдир хоза «СелаIад» яхаш цIи а йолаш широкоэкранни кинотеатр. Вай республике долча кинотеатрех эггара хозагIа де ала йиш ца. Цунга хьежжа дика вIаштIехьбаьккхаб укхаза болх а.

— Кино баьхкараша дика самоIаргдолаш, дерригa а ду тха барттайнача коллективо, — яхаш дувц «СелаIад» кинотеатра директора Эдилов Хас-Махьмада. — Цахадцаш терко ю оаха зрителий лоIам, цар хьашташ диззагIа кхоачашдара. Цу гIулакха лаьрхIа предложеней журнал да гучча уллаш.

Каст-каста чакхдоах кинотеатра коллективо искусства деятелашца зрителаш вIашагIкхетилга. Иштта цу тайпара вIашагIкхетар хилар дукха ха йоацаш Омаев Датунаца, Дукккхенешта искусство йовза гIо деш дика чакхдаьлар артистаца вIашагIкхетар.

Директора кабинета чу хьалтеха я кинофикаце управленей НГIАССР культура болхлой профсоюза обкомон енна Сийлен грамота. Из еннай царна дIададахача шера даьхача толамех. Укх шера а иштта хьалхашка латта декхараш дика кхоачашдеш хьабоагIа театра болхлой. ХIаьта кинотеатр хьадийллача дена дика болх беш йолча кассира Сямрикова Клавдия Михайловнана еннай РСФСР кинофикаце Сийлен грамота.

— Тха коллективо декхар тIаийцад пятилетка къоастамбеча шера план ханал хьалха кхоачашъе, тховй из вIаштIехьдаргда аьнна а хет тхона, — йоах Хас-Махьмада. — Къаьстта дика къахьегаш ба кассир К. Сямрикова, А. С. Якушева, Е. Абрамян, иштта кхыбараш.

БIаргаш хьесташ я кинотеатра чура цIено а. Цига масса хана цIена фо да, кино доладалалехьа керда газеташ, журлаш деша йиш я укхаза веначун. Хургдола черда кинофильмаш довзийташ хьалтеха доахк стендаш. Вешта аьлча, дерригa а ду коллективо наха гIулакх дара культура айяра.

БIарчча шера фойешка зизаш латт. Дика, дIайха дешаш ала доагIа кочтролерий - билетерий А. Якушевайи Е. Абрамянен балхах. Уж ба из дика гIулакх дIадоладаьраш. Из ши кхалсаг боккхача безамца хьож цу зизашка. Цулухьа я кинотеатре хоза а безаме а.

Кинотеатра коллектива балха зрителаш раьза болга ховргда предложеней книжка тIа хьежача. Йоазув мел даьчо, — «Баркал хилда шоана дика, цIена болх барах, баркал хилда!», яхаш язду.

Р. ЯНДИЕВА.

КЪАЬНАГIЧА ХУДОЖНИКИЙ КХОЛЛАМ

Укх деношка изобразительни искусствай республикански музея залашка хьайийллай Нохч-ГIалгIайчен къаьнагIболча художникий Ф. Н. Сачкой Е. Н. Гайдуковай, С. М. Сухорукова, А. Ф. Слободина творчески балхий выставка. Из я, цкъа-дале, Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен 56 шу дизаран, шоззлагIа-дале, уж художникаш пенсе болхаш хиларан хетаяь.

Дукххача лоархIамеча дешашта хетадаь да выставке дакъа лоацаш барий сурташ, дерригa цхьатарра дика вIаштIехьдаьннадеце а. Цу юкъе да граждански а Сийлахьбоккхача Даьхен а тIемашта, Нохч-ГIалгIайчен дIаьхийча, хозача Iалама, республика толашагIболча къахьегамхошта хетадаь, дика кхоачашдаь балхаш.

КIоаргга уйла еш болча В. И. Ленинен А. М. Горькен куц-сибат хьакхолл А. Ф. Слободина диллача «Буревестники» яхача сурто. Из болх, хIаьта иштта «Севан Iам» яха а кхыдола а Iаламах дола сурташ романтически дог айдаларца, къаьган хозен бесаш вIаши нийслеш, хьожачун сакхетаме лер юташ яздаьд художнико.

Дукха къахьийгад Ф. Н. Сачкос искусстве социалистически Даьхен истори яздеча, дуккхадар карагI а даьннад цунна. Кхаь шера фашисташта духьал даьча тIемай наькъашка хиннав из бера альбом дIа ца кхецаш. Ирбаьча къоаламцен акварелацен цо кхоачашдаь балхаш кIоарга чулоацам болаши дикен яздарца цецвоаккхаш да. Цу юкъе дика дилла да воккхагIволча лейтенанта Буре портрет. ТIем тIа диллача цу сурто кIоаргга гойт советски салтечун дикагIйола оамалаш — денал, майрал, моллагIа халонаш эшае кийча хилар, моастагIа эшавергхиларах кIоаргга тешилга. Иштта Ф. Н. Сачкой балхашта юкъе да коммунистически къахьегама ударника комбайнера М. Хасуева, Социалистически Къахьегама Турпала, Шерипова цIерагIча завода установка начальника Т. Б. Летковске, кхычар портреташ.

Хьажа баьхкарий теркам чIоагIа тIаозаш да цо яздаь «Долакха-Юртара тIом» яха сурт. ГIалгIашца цхьана ленинцех латаш ба дукххача къамех бола нах. ТIема култалдеш ва Серго Орджоникидзе.

Шерен тайп-тайпара лостам болаши да С. М. Сухорукова сурташ. МагIалбикера Сталинградеи цигара Берлинеи кхаччалца фашисташта духьала даьча тIемашка хиннав из. Японе чакхбаьккхаб цо Даьхен тIом. Нохч-ГIалгIайченна, цун дикача наха, хозача Iалама хетабаь ба цун кхоллам. Дика диллад цо «Бешлоама юххера чIожe» яха сурт.

Теркам тIаозаш, говза яздаь да художника Е. Н. Гайдуковай балхаш. Цун балхашта юкъе къаьстта дика чулоацам а форма а вIашагIкхеташ да къаьнача большевика Х. П. Чернокозова портрет. Вай, Нохч-ГIалгIайчен художникаша яздаьча портреташта юкъе толашагIа лархIа мегаргдолаш да из.

Советски Герзашцарча Нисий Денна йола художникий отчет лархIа йиш йолаш я выставка. Из толамца вIаштIехьа а яьннай.

Н. ЛАТЫШЕВ,
художник - искусствовед, СССР художникий союза член.

ЦХЬАНА ГIУЛАКХАШ ЛЕЛАДАРА ЙОЛА ИНСТРУМЕНТ

Экономически цхьана гIулакхаш леладеш йолча Дунен халкъашта юкъерча банке дIачуийцай Куба Республика. СЭВ-а юкъейоагIача социалистически паччахьалкхений банкий цу объединене нийслагIа член а хинна дIаэттай из.

ВIаши Экономически новкъостал дара Совета членаш долча мехкий экономика геттара сиха дегIаух, капиталистически паччахьалкхенел дуккха хьалха а ювлаш. СЭВ-о даьккхача укх 25 шера планете бахача нахах 10 процент гаргга нах бахача Совета членаш долча мехкий дунен промышленни производствера удельни вес шозза хIана еннаяц аьнна лакх а енна, хIанз дерригача дунен чох 35 процент совгIа дIалоацаш я. СЭВ-а мехкий промышленносто шозза хIана лац аьнна дукхагIа продукци лу хIанз «Юкъарча рынка» мехкий промышленносто лучул.

Экономически цхьана гIулакхаш леладара йолча Дунен халкъашта юкъерча банко 10 шу хьалхагIа дIадоладаьд ший гIулакхаш. Из хьаяра дола бахьанаш а хинна дIаэттар СЭВ-а чудоагIа мехкаш экономически дегIадахкара лакха боарам, массе оагIорахьара, эггара хьалха арахьарча торговле даькъера, цар бувзамаш хадданза шерлуши чIоагIлуши хилар. Цу цхьан ханна хьайир массе оагIорахьарча расчетий система, юкъейоалайир коллективни социалистически валюта — дунен халкъашта юкъе лелача ахчай ерригa функцеш йоаххаш дола переводной сом.

Социалистически экономически интеграции СЭВ-а членаш долча мехкаша кхыча паччахьалкхенашца цхьана леладу гIулакхаш дегIаахарга хьежжа лакхлу коллективни социалистически валюта лоархIам а. Расчеташка переводной сомах биззa пайда эцаро цунга йиш хулийтаргья цу тайпара расчеташ еча волюташта юкъе дунен экономикерча СЭВ-а мехкий лоархIамген гIулакхашкен хьежжа йола моттиг хьалаца.

ХьалхагIа индустриальни гIулакха кIезигагIа дегIадаьхка хиннача СЭВ-а мехкий промышленность сихагIча темпаегIа дегIаихай, хIаьта цу гIулакхо Iалашдаьд СЭВ-а членаш дола мехкаш экономически дегIаахара боарамаш тIа-тIа дукхагIа гарга дугилген нийсделген. Экономически цхьана гIулакхаш леладара йола Дунен халкъашта юкъера банк хьаяро торо хилийтай социалистически экономически интеграци дегIайоалаей кIоаргьен. ХIаьта цо ший аргIанна йиш хулийт арахьара торговни оборот дикка шерьен цун товарни структура тоаен. Дунен халкъашта юкъера специализаци кIоаргьяри бедал чакхйоахача промышленноста доакъошка, эггара хьалхарча аргIанна машиностроене кооперировани яри бахьан долаш экспорте тIа-тIа доккхагIа хул кийчача хIамай, цу даькъе машиний, оборудоване, халкъа эшача промышленни товарий дакъа.

Арахьара торговли дIахо дегIаахаран цун эффективность лакхъяран новкъостал ду кхыча мехкашка мухьаш дIакхухьийтилга эргадоахаш тоадаро, белггала аьлча СЭВ-а мехкий дунен халкъашта юкъерча сообщенена бIарчча цаI йола контейнерни транспортни система юкъейоалаяро. Боккхача лоархIаме да трубопроводни транспорт дегIайоалаяр. ТIа-тIа боккхагIча лоархIаме хул советски мехкдаьтта Венгре, ГДР-е, Польше, Чехословаке дугаш йола «Дружба» яха мехкдаьтта провод. Материально-бeдала база шеръяра боккхача лоархIаме да СССР къилбаседен районашкара СЭВ-а мехкашка йода газопровод йиллар. «Северное сияние» аьнна цIи тилла йолча цу газопроводо йиш хулийтаргья газаца Болгари, Венгри, ГДР, Iалашъе а Польшанен, Чехословакенен газ дукхагIа тела а. Чакхдаха цхьана кийчлеш гIулакхаш да мехкдаьттен гази меттел, мехкдаьтта химически химически продукташ а, хIаьта иштта горнорудни промышленноста продукци а дIаахийта трубопроводни транспорт юкъейоалаяра.

Товараш лоаттадара хьакъехьа шин оагIорахьарчен дукхача оагIорахьарчен цу тайпарча ерригача соглашенеехи контрактехи еш йола расчеташ экономически цхьана гIулакхаш леладара йолча Дунен халкъашта юкъерча банкага гIолла ю. Цо даьккхача укх итт шера 22,9 миллиард переводной сомагара 47,5 миллиард переводной сомага, кхоачаш, вешта аьлча шозза совгIа дукхагIа хиннай расчетий объем.

1972 шера ВIаши Экономически новкъостал дара Совета юкъеенай Куба Республика — Американски континенте эггара хьалхара социалистически паччахьалкхе. ДIаяхача юкъагIа кхы а дукхагIа кIоарг а деннад, шер а деннад Совета членаш долча вокх мехкашцара цун бувзамаши цхьана леладу гIулакхаши. Экономически цхьана гIулакхаш леладара йолча Дунен халкъашта юкъерча банка членалла из дIачуэцар — из да социалистически экономика дунен система чIоагIъярга бодача наькъагIа баьккха кхы цхьаькха а цхьа гIа.

С. СЕРОВ,
(АПН).

Волгоградера металлургий школа

— Сона доагIача даькъа кхаьча доккха ираз цар «Красный Октябрь» яхача гIоръяннача Волгоградски металлургически заводе Iомавала вахар, — аьлар Волгограде Iомалуш 6 бутт баьккхачул тIехьагIа индийски инженера-конструктора Кришна Бхадрас. — Укхаза, Волгана йисте, сона корабир тIехдика специалисташ меттел, дика, тешаме доттагIий а хьаша-да везаш бола фусамдай а. «Красный Октябрь» — дерригача дунен тIа лоархIаш йола предприяти. Шоашта знанеш эца укхаза ух дунен тIарча дукххача мехкашкара металлургаш. Хозахетдаь алац укх заводах дунен халкъашта юкъера металлургий школа.

Кришна Бхадра — укх тIехьарча шерашка «Красный Октябре» стажировка еш хиннача доазол дехьарча 188 металлургех цаI. ХIаьта, нагахьа санна предприяте балхага хьажа хIара шера укхаза 28—35 делегаци йоагIаш хилар теркалдича, из цифра массехказа алсамъяккха езаргья.

Доазол дехьарча специалисташта бIаргадайтен Iомадеи хIамаш долаш ба волгоградски металлургаш. Аьлча кхоачам ба, предприяте тIехдикача болата 400 совгIа марка арахецаш хилар. Советски Союзерча шин эзар заводен доазол дехьарча 25 мехкен дода волгоградски металл.

Волгоградски металлургий профессиональни кийчо геттара лакха хиларах бола хоам мехка доазонел гаьнна арабаьннаб. Цудухьа гIад а бахе боагIа укхаза хьалъеш латташ металлургически предприятеш йолаши къаман кадраш йоацаши долча дегIаухача мехкашкара специалисташ. Тоъал лоацача хана волгоградски болат лоаладераша, прокатчикаша, инженераша дукха ха йоацаш а тIехьа ахархой хинарех опытни металлургаш кийчбу. Волгоградцаша хIанзле а дукха металлургаш кийчбаьб социалистически содружества мехкашта — Польшана, Болгарена Вьетнама, Кубайна. ХIанз а «Красный Октябре» практике ва 25 кубински зIамсаг. Из хIанз кхоалагIа я гаьнарча гIайрен тIара Волгограде стажировка яккха ена группа.

Михаил ШУБНИКОВ,
«Красный Октябрь» яхача волгоградски металлургически завода профсоюзни комитета председатель.

(АПН).

ІАЛАМ—ВАЙ РУЗКЪА

ФАУНАНА НОВКЪОСТАЛ ДУ

Массехк шу хьалхагІа лаьттанца, тІайоалачен дийначен хІамашца дувзаденна дола дукха тайп-тайпара дешаш шийна чулоацаш йола соглашени яьй СЭВ-а членаш долча мехкашта юкъе Іалам лорадар духьа чакхйоахача мероприятей комплексни программа оттаяран чакхъяхаран. Цу соглашене дешаех цаІ — фауна Іомаелгеи йІаьхий елгеи.

Дукххача европейски мехкий территоре тІара акхача хьайбай дукха тайпаш дІадаьнна дукха ха я. ХІанз уж зоологически паркашка мара бІаргагургдац. ХІаьта цу цхьан ханна чарахье ухача наха доадеча хьайбай цхьадола тайпаш юхедисад.

ІалаьматейІаьхийн тайп-тайпарен фауна йолаш болча вай мехка оакхараш та. оалхазараш та чарахье ухилга а хІаьта ишта зоологически паркий, бешамий, террариумийн аквариумийн коллекцешта уж дувцилга а специалистий Іилман рекомендацеш теркал а еш мара деш дац тахан.

Оакхарий дика лорадеш хиларо, уж дебадоро вай охотоведашка йиш хулийт наггахьа мара ца нийслуча хьайбай дукха тайпаш хІара шера дувца а вежарашка долча социалистически мехкий зоопаркашкей заповедникашкей дІаахийта а Царех я чарч, цу даькъе кІайяраш а, цІокъаш, барсаш, леопардаш, акха цискаш, рысаш. Наггахьа мара ца нийслуча бартаг долча хьайбай егиска тІа — хьах, акха гаьа (духхьащха боахаме леланяь, хІанз геттара кІезига йиса гава), аьсала сай, марал, кхыяраш.

Алхха вай мехка укх шорзткъа шера беш ба лосаш караІомаяра болх. Цу тайпара массехк хьайба дІадахийтад, масала, Чехословаке. Кастта дохийтаргда уж Венгре, ГДР-е.

Оалхазарех СССР-е социалистически мехкашка кхухьийт тотакхаш, акхача оалхазарий кхыдола тайпаш. Вай мехкара дукха кхухьийт яьссаленерча фауна викалаш: шолкъай дукха тайпаш, цу даькъе вараиаш, бога-пхьндаш, текхаргаш.

Советски Союза хишкарча фауна викалаш, белггала аьлча, осетровий лососовии чкъаьрий шоашта кхухьийтилга лоош да европейски социалистически мехкаш. Социалистически мехкий водоемашкеи хин бассейнашкеи уж кхеделга — укх гарггарча шерашкара дехкар да.

ДІаккхухьийтача цу ерригача хІамашца хувцаш вежарашха долча социалистически мехкашкара СССР-а кхухьийтаргда спортивни чарахьал де мегаргдола акха хьайбаш. Масала, Чехословакера кхухьийт пхьагалаш-русакаш, Венгререн Чехословакерен — фазанаш, Германски Демократически Республикерен Румынерен — лийгаш. Геттара дика вІаштІехьдаьккхад цига уж хьайбаш кхеделга.

Флорен фаунен лораелга — айхха доттагІал леладелга долаш йола цхьана территореш я Советски Союза дукхача социалистически мехкашца. Царех я Беловежски пуща, Дунай дельта. Іаьржа форд. Социалистически мехкий Іилмахошта шерра торо лу укхаза Іалама ресурсаш алсамъяхар духьа цхьана тохкамаш дара.

Татьяна САБЛИНА,
биологически Іилмай кандидат.

(АПН).

КАРАІЕМА КЪАЙГ

(Берашта дола дувцар)

Къаьга малх хьежаш денача бІаьстан дийнахьа дар из. ХьунагІа экскурсе яхар тха класс. Хиинадий шо цІаккха бІаьсти хьунагІа? Долхе дехке-м даргдац!

Ботаника хьехаш йолча хьехархочо, тха классни кулгалхочо Мария Ивановнас Іалашах дувцачунга ладувгІаш мах хьунагІа чудаьлар тхо. КІезиг-дукха тІаьхо яр цига, цхьабакъда из оаха ге а эензар: загтІе екайора хьу оалхазарий ашараша, самукъадоакхаш хоза яр гонахьа. Хьуна къайленаш йовза могаргдацар тхо, берий бІаргашта. Мария Ивановна хиннаецаре. МалагІча дахчах фу оал, из мел ях, цунна зиза мапа тох, иштта дукха кхыдола сакъердаме хІамаш цо дувцаш дІадихьар оаха из ди.

— ХІанз ша-шоай лоІамах дацо, цхьабакъда гаьна дІа-ца мо, цхьабакъда гаьна дІа-са ма довлалаш, кастта цІагІоргда вай, — аьлар Мария Ивановнас. ХьунагІа гІолла дІадолжар тхо. Цхьабараш зизашка бахар, хІаьта сои Мухьмади цхьаццa-шишша хувцаш цхьа боккха хи багІачa тІаниисделар. Тхо цига дІачa тІаккхоачашие а цхьа оалхазарг гІеттар. Цо деттача ткъамех хайра тхона из кІориг йолга. Сихха тІехьадайдар тхо. Массехк метр гаьна а даьнна бей тІа Іохайра ткъамаш чІоагІбаланза хиина оалхазар. Ше воддаше а тІеккхийтта хьалацар из Мухьмада. ІажагІа зІок а йолаш бий миссел мара дацар из. Из бе а доаллаш хи багІача юхадийрзача, хайра тхона из мичахьара Іоежад. Хьалхьежача цу хин буххье екъача баьцех баь бІи боалар.

— ХьалтІа а ваьнна бІена чу дІаюллаялар Іа из, — аьлар аз Мухьмадага.

— Ай мичара, —аьлар Мухьмада, — къайгий бІы ма бий из, хІаьта сона хезар бакъдале, сага кулг кхийттачул тІехьагІа ший кІорига юхе йодац къайг.

Из бе а йоаллаш тхо юхадийрзача массавар а цІаваха кийчвенна тхога хьежаш латтар. Дукха гарах тхона раьза боацаш лаьттача дешархой эгІазбахар дІадаьлар Мухьмада бе доалла оалхазар бІаргадайча. Цу сахьате тхона го а бань бера бе эцаш цунга хьежа баьлар уж. Цхьабараштa хазар из малагІча оалхазара кІориг я.

— ДІахеца еза, — аьлар Мария Ивановнас, — хІанзэе а цун чапа хургъя из лехаш, саготдеш.

ХІаьта а из дІа ца хеца лаьрхІар Мухьмада.

Цул тІехьагІа шин хІира даьннадар со Мухьмадарцига ниисвелча. КІезиг-дукха йоккха а хиина Мухьмада карара хІама юар, кий молар къайга кІориго. Мухьмада цІеп оагабича тІаккхийте зІок тохар, раьза йовцача дагахь. Цунна лаьрхІа мозий, цІаний кхухьар оаха. хІаьта тхоашка цІагІа дулха чІегилг кхаьчача, ца юаш цунна ютар. Шин-кхо бутт баьлча вІалла Мухьмадацара дІа а къестацар къайг. Из водводача метте цунна тІеххьа ткъамашца йолар, хІаьта из саррахьа Іовужаш цун менге тІа Іохоера. «Іаьржаярг» аьнна цІи тиллаяр цунах Мухьмада. Бераш чІоагІа хьогар Мухьмадах, хІаьта боккхагІчар тамаш йора.

Цкъа Іам чу лувчаш дар тхо. «Іаьржаярг» а тхоца яр. Мухьмадага аьлар аз: — «Хье хила водаш санна кеп оттаел, цо фу ду хьожаргдар вай».

Берда йисте ягІар Іаьржаярг. «Тхох, берех, къахкацар из Мухьмад шийца хилча.

КІезиг-дукха дІахо а ваьнна, ше хила водаш санна кеп оттайир Мухьмада. Из хила къайла ма ваьллинге а сиха гІатта а гІетта корзагІъяьнна хьувза яьлар къайг. Мухьмад хин кІала волча моттига тІа а яхе, ткъамаш техе, тІаккха малаггара ший меттала оарц дехаш тхона тІайоагІар из. Цунах къа а хийтта Мухьмадага цІогІа техар оаха. Из хила аравоалаш бІаргавайча гІадъяха йоддаше а цун дегІа, керта ткъамаш детташ, хьувзар Іаьржаярг.

Цу хана дена чІоагІа дукха езаелар из тхона массанена. Мухьмад школе, кино, е ара ловза водаш хилча даим цуц белаж тІа ягІаш хулар Іаьржаярг. Школе из вахача, занятеш чакхъяллалца хьежаш гаьна тІа ягІар.

Цхьан гуйран дийнахьа геттара корта чубаха, безаме воацаш школе вера Мухьмад. Къайг яцар цунца. Цунах кІезиг-дукха дегабуам бир оаха. Мадарра хьадийцар цо хиннар. Из саррахьа Іевужача хана, цІа бІехду цо нанас аларах араяьккхай Мухьмада къайг. Іуйрийна ниІ хьайийллача цІийш а доахкаш къайга бедараш ядаш хиинай. Лоалахочун цискo шийдар даь хиннадʼр нийче тІа хьалхайна ягІача къайга.

Оаха массане а халахеташ гІайгІа йир хиннчун.

С. ШАДИЕВ.

> «ІАЛАМА БЕРКАТ—САГА ДОАЛАХЬЕ» ЯХАЧА РУБРИКА КІАЛ КЕПАТЕХА МАТЕРИАЛАШ АРАЯЬННАЧУЛ ТІЕХЬАГІА ДУКХА ПИСЬМОШ ДАХКИЙТАД ТХОГА ГАЗЕТ ДЕШАРАША, ЦАРЕХ ЦХЬАДАРАШ ТАХАН КЕПАТОХ ОАХА.
> РЕДАКЦЕНА ЛОВ ДІАХО ЙОДАЧА ХАНА А ІАЛАМ ЛОРАДЕШ КЪАХЬЕГАРАХ, ОАКХАРЕХ, ОАЛХАЗАРЕХ, ХЬУНАШКА, АРЕНАШКА ОАШОШ ЗИЙНАРАШ ТХОГА ЯЗДАР.

Новкъостал де деза

Укх шера Іай хьунашка Іалаьмате дукха лоа хиларах оакхарийн оалхазараши баъ кхача кІезига болаш хала хьувз.

Гудермесски, Шалински, Шелковской районий хьунашка дукха оакхарийн пайданера оалхазараши моцала кІал ца дитара дукха болх бу укх Іай моттигерча чарахьий обществаша. Гудермесерча, Джалкински хьунашка 50 сантиметр кІоарга лоа хиларах хало Іовша йийзай фазаний, акха котамий. Дукха болх баьб чарахьий обществаша январе, феврале налашта кхача бехкаш.

Чарахьашта доккха новкъостал ду цу гІулакха Гудермесски района школай дешархоша. Дукха кІарцхала ги гулдьйдар цар соахка. Из а новрий ги а дехкаш кхоаб цар фазанаши акха котамаши.

Укх шера Іай хи тІа лела оалхазараш дукха да вайцига: акха боабашкаш, гІур-гІажаш. Цар хозду вай Іалам. Уж дІа ца къехкаш вай моттигашка хьаІамаргйола гІулакх де деза вай.

Укх бІаьсти цу оалхазарашта чарахьал де могадац. Уж лораде деза массане.

М. СЕТКОВСКИЙ,
чарахьий - чкъаьрий лувцарий республикански общества чарахь.

КИРГИЗСКИ ССР. Алаарчински чІоже хьаю республике эггара хьалхара Іалама парк. Из хургъя 20 эзар гектар майда дІалоацаш йола Фрунзе бахача наха салоІа керттера моттиг.

Іалам лорадара республикански обществан фрунзенски механизированни хьупбоахамен болхлоша хьайоалаяь дІахийцай массехк итт бІараш-дуаргаши акха котамаши (фазанаш). Лоаман хьунагІа «хьаьшашта» кийчдаьд дІоахдаь цІенолгаши «столовеши». Кастта парке доаладоргда лийгаши, дикообразаши, укхаза дІайотІаргья тянь-шанерча корсамеи, даккеи, сомийн гаьнаш.

СУРТА ТІА: Іалам лорадеча общества инструктораш Ф. Г. Тимченкои М. П. Филенкои (аьрдехьа) кердача парке акха котамаш дІахецаш ба.

В. ЛАЗАРЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТАМАШИЙНА ВАХАР ДА ОАЛХАЗАРИЙ ДАР

Вай вахар хоздеш лаьттан тІа оалхазарий дукха тайпаш да. Царех сага пайда беш а зуламе а хул цхьадараш. Іилмахоша яхачох бе-бе 8616 оалхазар да. Цар вахарца хоалу тамашийна хІамаш.

Масала, дика довзарех хеталу чІагарг. Цхьабакъда, из иштта дац.

Ткъамашта ухача сихача оалхазарий фух хьадаьнна кагий оалхазараш да чІагарграш.

Цар зІокарч зІамига яле а гІоттаю баге йоккха, ткъамаш дІаьха диткъа, цІог шолгоара да.

Лаьтта долаш долча чІагарггий 80 тайпа да, хІаьта царех 9 тайпа СССР дах. Уж йІайхача мехкашка гІерт. Іа даккха Африке, Азе дІадолх уж, хІаьта аьхки вайнига юха доагІа. Церригача шера дукхагІйола ха вай мехка йоакх цар. Цудухьа чІагарграш дика довз вай ахархошта. Царна дика хов чІагарграш сага зуламе оалхазар доацилга. Ахкан дІайхача дийнахьа сарралца цар юь наха. сомий бешамашта, хепашта зуламе йола са доахка хІамаш (мозий, чоапилгаш, кхыяраш). Цудухьа лораду уж наха.

ЧІагарграш сагах къахкац. Цар шоай бІенаш нах бахача цІеношка, отарашка ду.

ДІадахача шера май бетта дар из. Керда фо чудайта даим санна кор е форточка ниилле латтийтар аз. Командировке а хиина цІавеча бІаргадайра сона сай кабинета чу шин чІагарго бІенаш дахка доладаьлга. Бакъдар аьлча цар чувхаш йоаржаяр а хІаьта кІоригаша гІараш ергхилар а чагадеха кІезига новкъа даьдар сона из.

ЙІайха йолаш кор массазза къайла лоаттаде йиш яцар. ЧІагарграш дукха дезе а кхы де хІама доацаш уж къоакхале лаьрхІар аз. Шин-кхаь дийнахьа лелхадир аз уж. Цхьабакъда, цох хІама хиланзар са. Чухь болх беш вола со а лаборантка а новкъа дацар тІатеІІа бІенаш деш доахкача чІагарграшта. Оаха шоашта во дергдоацилга ховра царна.

Б. ДИКАЕВ.

РЕСПУБЛИКА ХЬУНАШКА

Са доахка хІамаш къайлаяьннай. Хи чура яраш шан кІал яхай. ДІа-хьа уха оалхазараш дІайхача мехкашка дІадахад. Іалама вахар сагота да. Цхьабакъда, шера кхыча ханарчул саготтагІа йоацаш сакъердаме я Іан замалахьара экскурсеш.

Лай тІа дика гу оакхарий лераш. Аьхки гІанашта юкъе ца гу эггара зІамигагІа дола оалхазар а гуччахь да.

ДукхагІа йола садоахка хІамаш гуррахье а шоай ебара цикл чакхъяьккха ейнай. Вож йола садоахка хІамаш Іан тхьайса дІайийшай. Уж хьалаха хала дац кхертошта кІал, лоаман чхарашка дикка хьежача. Тайп-тайпара бумбарграш, гизгаш, зунгаташ, кхыйола садоахка хІамаш кораергья хьулаенна йоахкаш. Іалаьмате дукха садоахка хІамаш йоахк хений коаста кІал, къаьстта мурьеннача юкхех. Царна тІера коаст хьаяккхача бІаргаго йиш я кхопаш, калпеш, даьла етт дукххача кхыйолча садоахкача хІамай фуаш.

Коаста кІалхара хьаяьккха, еннай, аьнна, хета бумбарг бе елла йІох ма ялланге а дийнлу. ХьалхагІа мекхилгаш, когаш хьеде йолалу из, тІаккха цхьа ха маяллинге а кулга тІа гІолла дІахьад.

Хи чура чкъаьрий кІоаргга хи чу Іочудахад. Царех цхьадараш кІоагашка чу даьнна дувладенна дада. Цхьабакъда, чкъаьрех цхьадараш дІа ца дуьйшаш Іай лелаш а да. Пхьидарч хи чурча гІомарах чу а яха тхьайса дІайийшай.

БІехалаши шолкъаши гурраха а лаьтта даьттІача моттигашка, къоргашка Іа даккха хьулаеннай. Масайтта вІашагІкхете дІадувш бІехалаш.

Шийла цІий дараш Іай тхьовса дІадувш, цІий дІайха дола дукхагІдола хьайбаш, оалхазараш шелалах ца кхераш Іан замалахь дах. ТІерча бекхо а листача бедараша а шелалах лораду уж. ЦІока кІал мухь Іов хьайбаштеи оалхазараштеи, цо а йІовхал лоаттаярал совгІа. кхача боацаш дисача доккха новкъостал ду.

Садоахка хІамаш юа оалхазараш дІайхача мехкашка дІадахад, цхьабакъда царех цхьадараш а ялат дуараш а вайцига юхедисад. Цар дийнъю вай хьунаш, бешамаш. Вай республике Іа доаккхаш хетаргахь лаьрхІача 70 тайпа оалхазар да. Цхьадола оалхазараш шоаш кІоригаш яьхача дах. дукхагІдараш шоай бІенаш хинна моттигаш йите гаьнна хьунашка кхача дах дІадолх. БІарчча Іулаш дийя бешамашка, паркашка гІолла лел оалхазараш.

ДукхагІдолча даькъе цхьан тайпа оалхазараш хул Іулаца. Іулех вІашагІлетталу хьаьилгаш, новцІолгаш, къайгаш.

Шоаш цхьаь лел хенахзІокъеттарграш. Доккхача хений коаста кІалхара садоахка хІамаш йоах цар.

ЧІоагІа хьу екаю доккхача новцІолго. Из кхыча оалхазараштa юкъе белгалдаккха хала дац. Баьццара - сийна букъ, сийрда ІажагІа накха, гобаькка Іаьржа къегаш бедараш йолаш кІай басилгаш я цуц, хІаьта керта тІа Іаьржа кий тулл. Уж хьазилгаш хІанз вай городской паркашка, бешамашка хул гаьнаш тІа Іа доккха садоахка хІамаш лехаш.

ЧІоагІа безаме хьазилгаш нийслу вай республика шаьрача аренашка. Хин йисте, эрзашта юкъе кхача лехаш хьувз мекхаш дола новцІолгаш. Царех из цІи йоакх мекхаш тардеш йистошкара фоартанга кхаччалца Іаьржа мугІарч ухандаь.

Вайцигара хьазилгаш, къажкъайгаш, хьаргІаш, къайгаш массанена йовзаш я. Уж оалхазараш Іай а аьхки а вайцига дах.

Нагахь санна, цІаккха ша ца башача лакхарча лоамашка ваьлча, Іан замалахь укхаза а ниисλу лоамашкара сатем боабу цІе кийнаш тохка вьюрокаш, цІе кит йола горихвостик. Лоаман хи йистошка дах оляпка яха оалхазар. чхараш тІа лел альпийски къажкъайгаш.

Іан замалахь къайла додац цхьаккха аьхка. КІайча лай кхоллара тІа шаьра бІаргаго йиш я тайп-тайпарча оакхарий лераш. Цар лерах дукха ха йиш я опыт йолча натуралиста. Къонача гаьний коаст юаш, е гурахьа дийнача ялатий кхай тІа яьжача пхьагала лер, е хьуна дахка лер а къоасталургъя моллагІчоа а. Уж зІамига оакхарий Іай даим кхача лохаш хул. Лачкъа моттиг я, баъ кхача а ба. Цхьабакъда, модстагІаша сатийна даха литац уж хьайбилгаш. БІарг сийрдеи массеи долча цаткъо, цхьогало, цицкхолго дахеи-далеи дитац уж.

Цхьан минута фелал яйча аьхка кара долх уж.

Іурга чура хьааранкха цхьан юкъа сердалах дІа ца хьожалуш биса дахка ІотеІа багІа (из гуш да лерах), цу ханна из зув шаткъо. Массехказза кхоссаенна шаткъа тІехьакхув бедда бодача дахка цар лераш вІашагІъув. Лай тІа бусача массехк тІадам цІийх, мосех кхетаде хала дац укхаза хинна хатар.

Шаьрача ара санна, хьунашка а Іан замалахь дика бІаргагу ван бертий, хьакхарчий саьрчий лараш. Цхьабакъда, лай тІа нийслац суслакий, зІий, борцакхий лераш, уж шоай къоргашка Іан дІайийшай.

Іан замалахь экскурсе вахача оакхарий оамалаш йовзаш хилар лойя, цар лераш йовзар дезе натуралиста А. Н. Формозова яздаь «Следопыта спутник» яха книжка деша.

Н. РАШКЕВИЧ,
ЧИГУ-зоологе кафедра доцент.

СУРТА ТІА: Іай беша.

Т. АРЧАКОВА сурт.

ДЕШАРХОЙ РАЬЗА БОЛАШ

Дукха ха я «Калиновский» совхоза шоллагІча отделене вІашагІъелла культура университет болх беш йола. Цунна кулгаллеш ва отделене клуба заведующи Сизов Владимир.

Университете ухача кхаш, хьайбаш леладераша, механизатораша цІи хезача композиторех, художникех, писателех, цар произведенеех беседаш чакхйоах, лекцеш еш. цига. Из болх чакхбоахараш керттерча даькъе Калиновски станица юкъерча школа хьехархой ба.

20 феврале шоллагІча отделене юрта клубе университета аргІанара занятии хилар. 30 шерашкарча писателий Н. Островске, А. Толстова, М. Шолохова произведенеех доклад йир юкъерча школа хьехархочо Н. И. Сауренкос. Цу писателий вахарах, балхах занятепка баьхкараштa дийцар «Калиновский» совхоза парткома секретара И. А. Охременкос а.

Университете ухараш чІоагІа раьза болаш чакхъьялар из занятии.

И. ВОТИНОВ,
Наурски района культура отдела заведующи.

«Терек» — кердача сезоне

Шоай зоне хьалхара моттиг а яьккха цхьоалагІча футбольни лиге ловза бокъо яккха декхар оттадаьлар дІадахача шера «Терек» команда футболисташта хьалхашка. Цхьабакъда шоай подгрупе Краснодарера «Кубань» яха команда хьалха а ялийта шоашта хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдудаланзар «Терек» команда футболисташта.

ДІадахача шера санна хьалхарча лиге ловза бокъо яккха декхар латт «Терек» футболисташта хьалхашка укх шера а. ШоллагІча группа 4 зоне ловзаргъя «Терек» команда. Цу зоне 21 команда юкъейоагІа Уж я: Тамбовера «Ревтруд», Курскера «Авангард». Воронежера «Труд», Белгородера «Салют». Майкопера «Дружба», Пятигорскера «Машук», Грознера «Терек».

Доккхий хувцамаш хиннад укх шера «Терек» команде. ДІадахача шера воккхагІвола тренер хиннача Белоусова метта Ю. Дьяченко оттаваьв.

Тайп-тайпара бахьанаш долаш дІабахаб командера Акчурин, Толстов, Зацепин, Шинкоренко, Ванин, Соколовский. «Тереке» ловза бийхаб Барсигян (г. Кировакан), Галовчански (г. Калитва), Четвериков (г. Таганрог), Николаев (г. Баку) Бураев (г. Орджоникидзе). Нохч-ГІалгІай республика клубни командашкара къона футболисташ. Юхавенав «Терек» команде ловза вратарь Киргеев.

ХІанз 20 феврале денз Прохладни яхача городе дешара-тренировочни сбораш ка дакъа лоацаш ба «Терек» команда футболисташ. Цига уж ловзаргба сборашка дакъалоацаш йолча хьалхарчен шоллагІчен группашкарча командай футболисташца.

ХІанз «Тереке» 27 футболист ва. Царех команде ловзара 18 футболист хьакъоаставе безаш ба тренераш.

4 марте Грозне цІабоагІаргба «Терека» футболисташ.

М. ХАМАТХАНОВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

28 февраль
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Іуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — «Советски характер». яха телевизионни очерк. 10.00 — Дешархошта. Евг. Рысс. «Ялх саг новкъа ваьннав» яха телевизионни спектакль (шоллагІа дакъа). 15.45 — Передачай программа. 15.50 — Шахматни школа. Ловза болалуча шахматистий класс. 16.20 — «Къонал эфире я». 17.15 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 17.45 — Киножурнал. 17.55 — «Нохч-ГІалгІайчу гІолла». Информационни программа (эрсий, гІалгІай меттала). 18.15 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 18.30 —Миллионий ленински университет. ИйслагІа пятилеткен технически прогресс. 19.00 — Босбола телевидени. Биатлонах йола дунен чемпионат. Минскера передача. 19.10 — Босбола телевидени. Советско - кубински гІуллакхаш дегІадахкарах. 19.20 — Телевизорашка хьожараша хетт. тІадехк... 19.50 — «Іаьржа малайкаш» яха художественни фильм (Болгари) 1-гІа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Музыкальни эстафета. Киевера передача. 22.45 — Босбола телевидени. «Спортлото» тираж. 22.55 — Кердадараш. Передачай программа.

1-гІа март
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени Іуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Дешархошта. «Дека хьо, тха илли». 10.00 — Дешархошта. Евг. Рысс. «Ялх саг новкъа ваьннав», яха телевизионни спектакль (кхоалагІа дакъа). 15.40 — Передачай программа. 15.45 — «Эрсий мотт». 16.30 — «Москвичка», яха телевизионни клуб. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Берашта дола мультфильм. 18.30 — «Социализма дуне». 19.00 — Босбола телевидени. Биатлонах йола дунен чемпионат. Минскера передача. 19.25 — «Саг. общество, закон». 19.45 — «Шайхий» ма дарра дола сибаташ» (нохчий меттала). 19.55—«Іаьржа малайкаш» яха художественни фильм (шоллагІа сери). 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Богословский. Концерт. 23.00 — «Голубой огонека» оагІонашта гІолла. 23.50 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

17.50 — Партийни пропаганда энтузиасташ. Сидоршин. 18.00 — «Нохч - ГІалгІайчу гІолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.20 — Хоамаш, реклама. 18.25 — Киножурнал. 18.35 — Литературни вІашагІкхетар (нохчий меттала).

РАДИО

28 февраль

6.30 — «Юртара вахар» (гІалгІай меттала). 6.45 — Хоамаш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Нохч - гІалгІай ашарий концерт (гІалгІай меттала). 8.50 — «Іилма технически информацеш-74» (эрсий меттала). 16.00 — «Къона тІехье» (нохчий меттала). 16.15 — «Лакхале» яха радиовыпуск (гІалгІай меттала). 16.30 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (нохчий меттала). 16.50 — Граждански оборона хьакъехьа — бахархошта (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала). 18.40 — Шоана, кхалнах, яха радиожурнал (гІалгІай меттала).

1-гІа март

6.30 — «Юртара Іуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Нохч-гІалгІай лирически иллеш (нохчий меттала). 8.40 —«Керда начальник» яха Гайсултанова дувцар (нохчий меттала). 16.00 — «Коммунисташа таронаш лех» яха передача (нохчий меттала). 16.15 — «Лакхале» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 16.30 — Хьалха латтача хьайбаш леладераштa дола концерт (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, наг-нагахьа кІезигдукха йоачан а йолаш, малхбоалехьара мух а хьеккхаш ха хила а фегара температура республике гІолла 3 градус шелалгара 2 градус йІовхалга кхоачаш. Грозне 0 градусагара 2 градус йІовхалга кхоачаш хила а тарлу. Кхоанеи ломиеи морхаш а йолаш. юкъ-юкъе екха а екхаш, ха хила а фегара температура бийсашка 4—9 градус йІовхал йолаш. деношка 3 градус шелалгара 2 градус йІовхалга кхоачаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Керда хоамаш

КНИЖКА ДИЙЦАР

Укх деношка Грозне А. П. Чехова цІерагІча библиотеке «Геро даьначул тІехьагІа» аьнна М. Мусаева арадаьккха книжка дувцара хетаяь книжкаш дешарий конференци хилар. Конференци хьаеллаш къамаьл дир Нохч-ГІалгІай АССР писателий Союза правлене члена Сулаев Махьмада.

Книжка идейни чулоацам, цун общественни лоархІам гучабоаккхаш къамаьл дир филологически Іилмай кандидата, Нохч - ГІалгІай пачхалкхен университета преподавателa Музаев Нурдина.

Романа меттаца ниислуш долча кхоачамбоацарех дийцар Нохч - ГІалгІай университета студента М. Ахмадова. Произведени критически йоашхаш къамаьлаш дир писателa А. Ведзижева, филологически Іилмай кандидата, Нохч-ГІалгІай университета преподавателa К. Гайтукаева, кхычар.

С. БЕРДОВ.

ХЬАЛХАРА МОТТИГ—ГРОЗНЕНЦАШКА

Къилбаседа Кавказа машинаькъа отделене хьалхара моттиг яккхара шоай лоІамах кІалтохаргах латара яхьаш хилар укх деношка Грозне «Локомотив» общества спортзале. Яхьашка дакъа лоацаш яр Грознера, Краснодарера, Махачкалера, кхыча моттигашкара командаш.

Шин дийнахьа хиннача яхьашка хьалхара моттиг Грознерча «Локомотив» общества командас яьккхар.

Шоай дозалах хьалхара моттигаш яьхар А. Шавхалова І. Юнусова, М. Тангиева, Х. Мамадаева, (г. Грозный), Р. Юсупова, А. Ибрагимова (г. Махачкала), И. Гагиева, О. Калоева (г. Орджоникидзе), В. Чаплыхина, А. Супруна (ст. Кавказская), П. Кесова (г. Краснодар).

Грозне «Локомотив» общества команда яхьашка кийчйир тренера С. Идигова.

Ф. КУЦЕЛЬ.

Нохчий мотт Іомабу

КхоалагІа шу да Грознерча А. П. Чехова цІерагІча библиотеке знаней университет хьайийлла. Цига нохчий мотт Іомабу ладувгІараша. Ткъаь пхиъ сагах латт дукххача наьха лоІамах хьайийлла нохчий мотт Іомабе безам барий группа. Кхаь бетта лаьрхІа я цун программа. Цу юкъа ладувгІараш Іомалургба нохчий меттала дІа-хьа къамаьл де, цун грамматика йовзаргья. Цу гІулакхо новкъостал дергда кІоаргга из мотт бовза безам бараштa дІахо шоай лоІаме Іомабе а. Факультета занятеш та кулгалдеш я библиотека къаман - краеведчески отдела йоккхагІйола библиограф Мусаева Зарема.

Къаманга, дешара боарамга, социальни хьалага диллача тайп-тайпара нах ба цига деша багІараш. Масала, царна юкъе ба Нохч - ГІалгІай пачхалкхен университета студенташ эрсий Н. А. Ишева, П. Е. Рогожин, М. Н. Скворцов, мехкдаьтта института студентка, казашка Р. Изекенова, инженер - химик В. П. Баранова, лор В. Я. Костюченко, бухгалтер Л. Р. Богословцева, иштта дукха кхыбараш.

ХІанз дешар дІадоладаьл пхоалагІа вІашагІтехача группа. Университете ладувгІарий вай мехка историцара, Нохч-ГІалгІай писателий произведенецара безам лакхбеннаб.

Цхьа хІама да университета балха новкъарле еш — «Эрсийнохчий разговорникал» совгІа кхы книжка дац. ХІаьта цу гІулакхо чІоагІа новкъарле ю ладувгІараштa мотт Іомабе. Нохчий мотт Іомабе безам болча кхыча къамач наха лаьрхІа учебник эш.

Л. ПЛИЕВА.
Грознерча А. П. Чехова библиотека национально - краеведчески отдела йоккхагІйола библиотекарь.

Редактор **Т. А. ТЕБОЕВ.**

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадуьл шинарен, еи, шоаттеи деношка.

СФ02070. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/34. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/34. Заказ № 1948.